

5/1994

Tallinna Pedagoogikakooli raamatukogu ja Tallinna Tehnikakooli raamatukogu – 75, raamatukoguhoidja image, kutseksam – mis see on?, baltisakslased, raamat ja eesti rahvus jm.

Eesti Rahvusraamatukogu
Eesti Raamatukoguhoidjate
Ühing

5/1994

Toimetuse kolleegium: A. Nuut,
R. Olevsoo, E. Rannap, K. Tammaru,
U. Tõnnov, T. Valm, A. Valmas

Tegevtoimetaja/Editor Ene Riet
Toimetaja Maire Liivamets
Keeletoimetaja Tiina Vilberg
Tehniline toimetaja Mirjam Jürna
Kaanefoto: TTÜ raamatukogu

Address/Address:
EE 0100 Tallinn
Tõnismägi 2
Eesti Rahvusraamatukogu
"Raamatukogu" toimetus
tel. 459 128
fax 372+2/453334
372+6/311410

Austatud Lugeja!

Raamatukogu koht praeguses Eestis, raamatukogu suhted avalikkusega (üldsussuhted või avalikud suhted - *public relations*), koostöö teiste raamatukogude ja omavalitsustega, raamatukogundushariduse sisu ja kvaliteet, erialahariduse omandanute valmidus tööks raamatukogus, täienduskoolituse küsimused ning kutseeksamiga seotu on viimastel kuudel meie raamatukoguüldsust ärevil hoidnud. Seda kõike on arutatud nii mitmel Tallinnas ja Tartus korraldatud konverentsil ja seminaril väliskülaliste osavõtul kui ka eesti raamatukoguhoidjate omavahelistel kokkusaamistel.

Arenenud riikide raamatukogudele on Eestil raamatukogutöö automatiiseerimises raske järele jõuda. Meil on aga ressurss, mis 90% ulatuses (nii meil kui kogu maailmas) määrab raamatukogutöö kvaliteedi, ja see on haritud raamatukoguhoidjad. **Eesti raamatukoguhoidjail on hea haridus**, arvasid ka seminaridel esinenud Soome RÜ ja Inglismaa RÜ esindajad.

Mida aga teha, et raamatukogunduse eriala lõpetajad tuleksid ja jääksid tööle raamatukokku? Kas nende äramineku põhjustab ikka vaid väike palk? Kas raamatukogutöötajate stressi põhjus pole viimaks ka nende ameti madal prestiiž ja kuidas viimast tõsta? Selles ajakirjanumbris proovime vastata muu seas just nendele küsimustele.

Raamatukogudel ja raamatukoguhoidjail on ka omad kaitsepühakud, kelle kohta võite meie ajakirja veergudelt lähemat teavet saada.

Arvatavasti pole raamatukoguhoidja amet praeguses Eestis au sees ka meie endi suhtumise tõttu oma töösse – selle vähese väärtustamise, endassesulgumise tõttu. Seda aitab süvendada raamatukogusüsteemi suhteline suletus, üldsuse vähene informeeritus selles tehtavast ja ebapiisav reklaam raamatukogu võimaluste kohta. Võib kindlalt väita, et raamatukogu prestiiži tõstab ka tema ruumides kultuuriürituste korraldamine. Seda tõestab Rahvusraamatukogu uue hoone avamise järel tõusnud raamatukogu kui institutsiooni maine Eestis tervikuna.

Niisiis: uskugem ise ja tõestagem ka teistele, et töökoht raamatukogus on parim töökoht ning raamatukoguhoidja amet on parim amet.

Selleks jõudu soovides

Ene Riet

Avaveerg:

Diplomeeritud raamatukoguhoidjast infoteaduse bakalaureuseni **Aira Lepik** 4

TEADUSRAAMATUKOGU

Tallinna Pedagoogikaülikooli raamatukogu - 75 **Kersti Kikkas** 6

75 aastat Tallinna Tehnikaülikooli raamatukogu **Meelis Ideon** 8

Rahvusvaheline konverents

"Euroopa tehnikaraamatukogude integratsioon" **Konrad Kikas** 10

Eesti Rahvusraamatukogu - Euroopa Liidu Depooraamatukogu **Sylvi Peets** 11

RRi arhiivkogu raamatuid **Helju R Emmelt** 12

RAAMATUKOGUHOIDJA

Raamatukoguhoidja *image* **Kaya Jrgens** 12

Stress raamatukogus (referaat) 14

Seminar "Raamatukogu suhted avalikkusega" **Ene Riet** 15

JUTUTUBA

Maire Liivamets 16

* * *

Eesti eriala- ja teadusraamatukogud 1993.aastal 17

Eesti rahva-, eriala- ja teadusraamatukogud 1993. aastal 18

RAAMATUKOGUNDUSHARIDUS

Eesti-Inglise ühisseminar "Erialaharidus ja täienduskoolitus" **Ene Riet** 22

Mõtisklusi uuenevast raamatukogunduskoolist (referaat) 23

Koostööpakkumine Leipzigi Tehnika,

Majanduse ja Kultuuri Kõrgkoolist **Aira Lepik** 24

Lugeja arvab:

Kutseksam – mis see on? **Katrin Kaugver** 25

Kutseksamist **Krista Talvi** 26

Miks pole meil ilmunud raamatu- ja artiklitekroonikaid? **Mare Kivitar** 27

HABENT SUA FATA LIBELLI

Eestis kirjutatud, ent kirjastamata jäänud raamatutest **Oskar Kruus** 28

ARVUSTUS

Marie Underi personaalnimestik bibliograafi pilgu läbi **Krõõt Liivak** 30

Marie Under ajas ja ruumis **Mare Lott** 31

TEIST JA TEILE

Baltisakslased, raamat ja eesti rahvus **Uno Liivaku** 32

Raamatukoguhoidjate kaitsepühakud **Robert Lee Hadden** 33

KEELEHOOLE

Maia Randma 34

SÕNUMID

Viljandi Kultuurikolledži raamatukogunduse eriala

1994. aastal lõpetanute diplomitööd **Mati Muru** 35

1994. aastal TPÜ infoteaduse eriala lõpetanute diplomitööd **Juli-Ann Siimpöög** 36

PE3IOME

37

Zusammenfassungen

38

Summary

39

Keegi ei keeda au pärast leent ega tee ilu pärast kalja.
(Vanasõna)

DIPLOMEERITUD RAAMATUKOGUHOIDJAST INFOTEADUSE BAKALAUREUSENI

“Kas Pedagoogikaülikoolis siis enam raamatukoguhoidjaid ei koolitagi?” küsis üks tuttav raamatukogutöötaja suve hakul pärast Tallinna Pedagoogikaülikooli vastuvõtuteatmiku sirvimist. Minu imestunud näoilmet nähes selgitas ta, et ei leidnud erialade loetelust enam raamatukogunduse ja bibliograafia nimetust. Ometi oli seal infoteaduse eriala, mis paraku selle raamatukogutöötaja jaoks haridusega meie erialal ei seondunud. Oma kolleegidega TPÜ infoteaduste osakonnast lootsime aga just sel kevadel, et muudetud erialanimetus meie õpetuse eesmärke ja sisu enam avab.

Miks siis ikkagi infoteaduse eriala? Soovimata kuidagi vastandada pealkirjas nimetatut arvan, et tänane raamatukogumaailm siin, Eestimaal, vajab kindlasti pika tegutsemisstaaziga diplomeeritud raamatukoguhoidjaid, kuid on valmis tööd pakkuma ka infoteaduse bakalaureustele.

Ometi on just diplomeeritud raamatukoguhoidjate koolituses sel aastal mitmeid tähtpäevi ja ilmselt mõlkus ajakirja “Raamatukogu” toimetuselgi

TPÜ juubel meeles, kui pakkus allakirjutatule erialajakirja avaveergu. Tallinna Pedagoogikaülikooli 75. aastapäev on tekitanud mitmeid eriarvamusi Eestimaa haridusavalikus. Aastapäeva dateering ei tohiks aga enam küsitav olla – prof. Lembit Andresen on pärast põhjalikke uurimusi õpetajakoolituse alguse märkinud 18. oktoobriga 1919.

Järjepidevus selles vallas on andnud tänasele Tallinna Pedagoogikaülikoolile võimaluse juubelit tähistada. Raamatukogundusharidus lisab oma poolse – 1924. aastal alustas Eesti Raamatukoguhoidjate Ühing loengusarju, mille kuulamise järel oli võimalik sooritada kutseksam ja saada tolleaegne erialaharidust tõendav tunnistus. 1944. aasta oktoobris loodi Tartu Ülikoolis bibliograafia kateeder, 1954. aastal raamatukogunduse osakond.

Õppeaasta 1994/95 algas TPÜs 5. septembril ning õpinguid alustas 20 infoteaduste osakonna esmakursuslast, kes 86st soovijast sel aastal sõelale jäid. Infoteaduse erialal bakalaureuseõpingute alustamiseks oli neil vaja sooritada võõrkeele eksam, kirjutada kirjand ja läbida kutse sobivuse katsed. Bakalaureusekraadi saamiseks tuleb neil läbida täiemahuline infoteaduse erialakoolituse programm, kus alam-, kesk- ja ülemastmes on vaja koguda 100 ainepunkti, kirjutada ja kaitsta diplomitöö. Kõrvaleriala (40 ainepunkti ulatuses) saab valida teistest TPÜ erialade koolitusprogrammidest, üldained (20 ainepunkti mahus) kuuluvad samuti bakalaureuseõppesse.

Infoteaduse eriala koolituses on kindel koht traditsioonilistel õppeainetel, mida on läbi aastate õpetatud - raamatukogude ajalugu, eriala bibliograafia, dokumentide kirjel-

damine jne. Kaasaegne infotehnoloogia raamatukogudes eeldab aga ka vastavat rõhuasetust erialaõpetuses – õpetatakse automatiseeritud infosüsteemidega seonduvat, tutvustatakse infomeediate, infotöötlust jt. inforessursside juhtimise ja haldamisega seonduvaid õppeaineid. Oma koha on õppekavas leidnud erikursused, kus õppejõud vahendab oma uurimistööde ja enesetäiendamise kaudu saadud teadmisi- oskusi tudengitele - paleograafia, lektoloogia, reklaam ja infonõudlus raamatukogutöös jne.

Muutused õpetuse sisu saavad paljuski usutavaks alles pärast isiklikku kogemust ning seepärast on TPÜ infoteaduste osakonnal kavas edaspidi ka nõ. diplomi uuendamise kursused neile, kes saanud kõrgema kvalifikatsiooniga raamatukoguhoidja bibliograafi kutse juba aastaid tagasi.

Haridusuuendused pole mõeldavad õppejõudude enesetäiendamise ja kaasaegse erialateabe analüüsita nende poolt. Õppejõu enesetäiendamine on enesestmõistetav ning selle trafaretse sõnapaari taha mahub väga palju enesetäiendamise vorme ja võimalusi, olgu see siis erinevatest võõrkeelsetest allikatest loengu koostamiseks vajaliku võõrkeeleoskuse täiendamine, erialaperioodika jälgimine või kaasaegse infotehnoloogia tundmaõppimine. Tavaliselt väljaspool õppejõudude seltskonda sellest ei räägita, kuid loengukonspektides ja õppematerjalides talletatu on vaid jäämäe veepealne osa.

Peame lugu stažeerimisest teistes raamatukogunduskoolides ja lähimatest külaskäikudest infoteaduste erialaõpetusega tegelevatesse õppeasutustesse. Finantside puudumisel taandub see kõik aga paraku teiste vajaduste ees, sest TPÜ eelarves seliste ettevõtmiste jaoks raha ette näh-

tud pole. Nii ongi õppejõu enesetäiendamine temast endast ja fondide toetusest sõltuv. Mitmed hädavajalikud sõidud on teostunud tänu Avatud Eesti Fondile, Põhjamaade Ministrite Nõukogule, Eesti Kultuurifondile ning vastuvõtivate õppeasutuste toetusele.

Hea meel on tõdeda, et õppejõudemaailmas nii populaarsed *Training of Trainers*-seminarid on kättesaadavad ka TPÜ infoteaduste osakonna õppejõududele, ka Skandinaavia- ja Baltimaade raamatukogundusõppejõudude III ühisseminar oktoobris Vilniuses, kus õppejõudude õpetajaks prof. Mats Lindquist Turu Ülikooli raamatukogu- ja infoteaduse kateedrist (Åbo Akademi, Department of Library and Information Science). See pikemaajalise kestvusega projekt annab ka hea võimaluse tihedamalt suhelda Balti riikide kolleegidega, kellega meid seovad aastakümnetagused koostöötraditsioonid.

Väga tähtis on kuuluda ka erialaühendustesse. Raamatukogundusliku ja infoalase haridusega tegelev ühendus EUCLID (European Conference of Library and Information Education and Research) asutati 1991. aasta oktoobris ja TPÜ infoteaduste osakond kuulub selle asutajaliikmete hulka. EUCLID aitab lahendada eelkõige erialakoolitusega seonduvaid küsimusi ja teeb õppekavadele kompetentse ekspertiisi. Sektsiooni alalise komitee korrespondentliikme prof. Evi Rannapi kaudu oleme seotud ka IFLA Hariduse ja Täiendus-koolituse sektsiooni tegevusega.

Infoteaduste osakond osaleb ka erialamaailmas toimivas, kuuludes k. a. mais asutatud töörühma "Bibliotheca Baltica". Septembri alguses Tallinnas peetud inglise-eesti ühisseminar "Erialaharidus ja täienduskoolitus" oli järjekordne võimalus analüüsida oma ettevõtmisi ja vaagida õppe- ning uurimistegevuse eri aspekte.

Loomulikult osaleb erialaõppejõud kodumaises erialaelus. Kolleegid

infoteaduste osakonnast võtavad osa ERÜ juhatuse, sektsioonide ja toimikondade, Raamatukoguhoidjate Koolituse Nõukogu, Teadus- ja erialaraamatukogude direktorite Nõukogu tööst ja mitmete suuremate projektide – näiteks raamatukoguseaduse projekti – ettevalmistamisest. Nii suudame Pedagoogikaülikooli Nõukogus ja erinevates komisjonides tõstatada oma eriala probleeme laiemas ulatuses. Pedagoogikaülikooli infoteaduse erialale tuntuse tagamine ja selle kõrvalerialaks valimisele innustamine on samuti meie töö oluline aspekt.

Hea meel on uuendusaltidest kolleegidest ja erksatest üliõpilastest ning uurijanatuuriga magistrandidest. Magistriõpe võimaldab tõsta erialakoolituse taset ning paneb nii magistrandid kui õppejõud uute teadmiste saamisel ja vahendamisel proovile. Magistriõpe on TPÜs alles kujunemisjärgus ja magistrikraad infoteadustes veel üsna uus asi. Olen veendunud, et võimekad uurijad leiavad tee TPÜ magistriõppesse ja seal omandatud magistrikraadi väärtus paneb ajaproovile vastu.

Raamatukogundusliku ja infoteadusalase ülikoolihariduse tase ja sisu sõltub nii paljudest teguritest. Siinkohal on võimatu kõigest kõnelda, olen aga veendunud, et meie eriala haridus Tallinna Pedagoogikaülikoolis on tõusuteel. Kaartkataloogide maailmast tulnule pole raalkataloogi kerge omaks võtta. Traditsiooniline raamatukoguharidus on teisenenud infoteadusteks, mis on uuendustele paindlikult reageeriv, kuid samas jätkuvalt tolerantne erialaklassika suhtes. Raamatukogundusharidus on kindlasti jutuvärske, kui vastsed ülikoolilõpetanud ei oska oma teadmisi konkreetsetes raamatukogutöös kasutada. Millal küll hakkab ülikooliharidus vastama erialapraktikas toimuvale? - küsitakse raamatukogudes. Millal ometi hakkab praktika vastama ülikoolis õpetatavale? - ka nii võiks ju küsida, kuigi vaevalt sellelegi küsimusele ühest ja täpset vastust on. Igapäevatöö on tihti ka

ülikoolis piisavalt rutiinne. Suur loengukoormus, kättesaadava erialakirjanduse vähesus, eriteemaliste diplomitööde juhendamine ning ajanappus teadustöösse süvenemisel ei võimalda õppejõul aega maha võtta ning kõike tehtut ja tehtavat vajaliku sügavusega analüüsida.

Erialateadmisi dokumentaalse teabe kogumise, töötlemise, säilitamise ja kättesaadavaks tegemise valdkonnades saab endiselt õppida Tallinna Pedagoogikaülikooli infoteaduste osakonnas, aga oma tõelise väärtuse omandavad need teadmised alles vilistlaste igapäevatöös.

Lugupidamisega dots.

TALLINNA PEDAGOOGIKAÜLIKOOLI RAAMATUKOGU – 75

KERSTI KIKKAS

TPÜ raamatukogu direktor

Sel sügisel pühitseb Tallinna Pedagoogikaülikool oma 75. aastapäeva. Sama vana on ka tema raamatukogu.

Tallinna Pedagoogikaülikooli raamatukogu ajalugu on tihedalt seotud Eestis õpetajaid koolitanud haridus- asutuste ajalooaga. 1919. aastal kui loodi Tallinna Õpetajate Seminar, avas üheaegselt õppetöö algusega uksed ka seminari raamatukogu.

Tegevuse algaastal liideti TÕSi raamatukoguga Tallinna Kõrgema Katriina II Algkooli raamatukogu ja Tallinna 25. Algkooli raamatukogu, mitmed teisedki kooliraamatukogud andsid talle kirjandust üle. Raamatuid osteti ja saadi annetustena. Esimese õppeaasta lõpuks sisaldas TÕSi raamatukogu 605 eksemplari trükiseid.

Kui õppeasutused 1928. aastal reorganiseeriti, sai TÕSi raamatukogust Tallinna Pedagoogiumi raamatukogu. Selleks ajaks oli kogu kasvanud 11669-kõiteliseks. Kolmekümnendate aastate algul anti Tallinna Pedagoogiumi raamatukogule üle tegevuse lõpetanud Võru Õpetajate Seminari ja Läänemaa Õpetajate Seminari raamatukogud.

1937. aastal taastatud Tallinna Õpetajate Seminarist sai 1947. aastal Tallinna Õpetajate Instituut, mis 1952. aastal sai kõrgkooli õigused ning nimetati ümber Tallinna Pedagoogiliseks Instituudiks. Raamatukogu tegi kaasa ka need õppeasutuse reorganiseerimised ning nime- ja asukohamuutused. Tänapäevaks on ta teenindanud alles õppivaid ja juba lõpetanud pedagooge 75 aastat.

1983. aastal kolis raamatukogu spetsiaalselt talle ehitatud ruumidesse TPEDI keeleteaduskonna majas, kus

trükiste, lugejate ja raamatukogu töötajate tarbeks on 2000 m² põrandapinda – 2 lugemissaali 150 kohaga, konverentsisaal, hoidlad kahel korral, kataloogi- ja näitusesaal.

TPÜ raamatukogu on oma loomisest alates saanud aeg-ajalt täiendust likvideeritud või reorganiseeritud (õppe)asutuste raamatukogudest. Nii lisandus sinna 1991. aastal Pedagoogilise Instituudiga ühendatud Pedagoogika Teadusliku Uurimise Instituudi ligi 20 000 köite suurune kogu, 1992. aastal liideti endaga aga Eesti Pedagoogikaraamatukogu, mille ajalugu ulatub aastasse 1892 ning millega koos omandati ka sellele raamatukogule kuulunud eesti pedagoogikakirjanduse arhiivkogu.

1992. aastast kannab raamatukogu Tallinna Pedagoogikaülikooli raamatukogu nime.

Raamatukogus on praegu ca 500000 trükiüksust õppe- ja teaduskirjandust, perioodilisi ja infoväljaandeid. Kogutud võõrkeelsete trükiste seas aastaid ülekaalus olnud venekeelse kirjanduse kõrval tuleb üha rohkem ingliskeelseid trükiseid, olulist täiendust on saanud fondi soome- ja rootsikeelne osa. Igal aastal lisandub raamatukogusse 10 000–15 000 eksemplari uusi raamatuid ja ajakirju.

Lisaks pearaamatukogule on lugejate kasutuses 2 teaduskonnaraamatukogu – kehakultuuriteaduskonnas 1978. aastal loodud spordikirjanduse kogu ja kultuuriteaduskonna juures 1980. aastal asutatud muusikakirjanduse kogu.

Raamatukogu kasutavad Tallinna Pedagoogikaülikooli üliõpilaste, õppejõudude ja teadurite kõrval

õpetajad üle kogu Eesti. Kokku on raamatukogul ligi 6000 lugejat. Lugeja käib raamatukogus keskmiselt 25 korda aastas ja loeb selle aja jooksul 83 raamatut-ajakirja. Aastas laenutatakse kokku üle 400 000 eksemplari kirjandust.

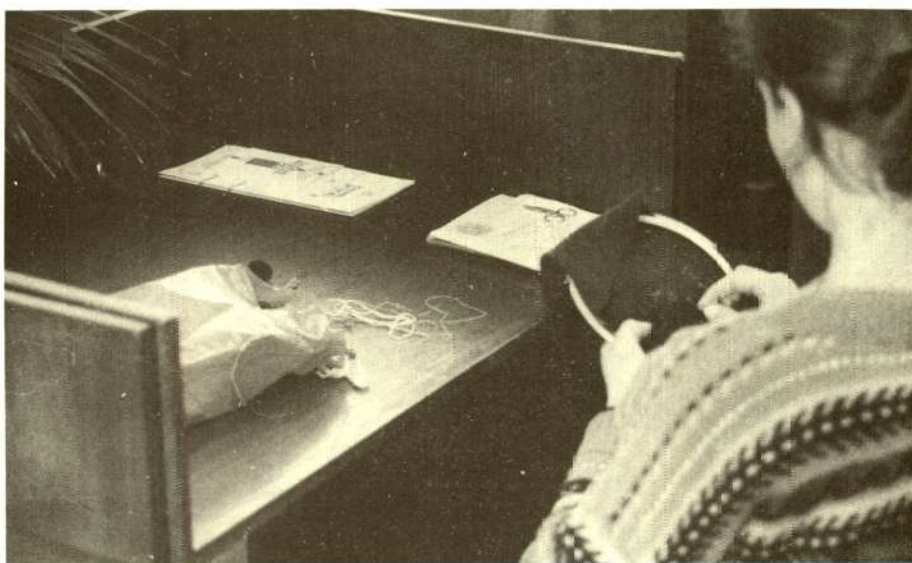
Viimastel aastatel on avardunud võimalused teha koostööd välisriikide raamatukogudega (raamatuvahetus, kauglaenus, ühisseminarid). Tiheidaimad sidemed on kahe Soome kõrgkooli, Jyväskylä Ülikooli ja Helsingi Ülikooli pedagoogikateaduskonna raamatukogudega.

Nagu teisteski Eesti teadusraamatukogudes, minnakse ka Tallinna Pedagoogikaülikooli raamatukogus üle automatiseeritud raamatukogusüsteemile. 1993. aastast on INTERNETi vahendusel võimalik kasutada mitmete Euroopa ja Ameerika raamatukogude katalooge, raamatukogu teatmefondi lisandub uusi andmebaase CD-ROMidel. 1994. aastal viidi arvutisse pedagoogikakirjanduse arhiivkogu kataloog, pooleldi on sisestatud Pedagoogikaülikooli õppejõudude ja teadurite publikatsioonide bibliograafia. 1995. aastal alustatakse raamatukokku saabunud kirjanduse kataloogimist arvuti abil ning lülitatakse selleks ajaks luua kavatsesetavasse Eesti suuremate teadusraamatukogude ühisesse andmebaasi. 1996. aastaks on kavas lugejateenindus automatiseerida.

Suurema osa oma eksisteerimisajast õpperaamatukoguna tegutsenud Tallinna Pedagoogikaülikooli raamatukogu on kujunemas haridus- ja kasvatusteadusliku kirjanduse ja informatsiooni keskuseks Eestis.

TEADUSRAAMATUKOGU

75 AASTAT TALLINNA TEHNIKAÜLIKOOLI RAAMATUKOGU

MEELIS IDEON

TTÜri asedirektor

Eesti Vabariigi sünd 1918. aastal pani aluse tehnilisele kõrgharidusele Eestis. Haridus ja raamatukogundus on lahutamatud mõisted. Tallinna Tehnikumi, Tallinna Tehnikaülikooli eelkäija inventariraamatutest on näha, et esimesed raamatud võeti seal arvele 1919. aasta detsembris, mida peetaksegi Tallinna Tehnikaülikooli raamatukogu algusajaks. Nüüd, 75 aastat hiljem on TTÜ raamatukogu vabariigi suuremaid teadusraamatukogusid ja tal on täita oluline roll Eesti tehnoloogia ning majanduse arengus.

Ajaloolised sündmused, mis on vapustanud Eesti ühiskonda, on tugevasti mõjutanud ka raamatukogu. Raamatukogu arengus võib tinglikult eristada kolme perioodi:

I. Eesti Vabariigis (1919-1940)

Sel perioodil komplekteeriti põhiliselt saksa- ja ingliskeelset tehnika-kirjandust. 1939/1940. õppeaasta lõpuks oli raamatukogus kokku ca 20000 köidet. Raamatute ja ajakirjade valik näitab, et elati tagasihoidlikult, kuid hangiti ainult soliidse teadusliku väärtusega teoseid.

II. Eesti okupantide võimu all (1940-1989)

Raamatukogu aeglane ja rahulik areng katkes 1940. aastal. Selle edasine areng oli küll intensiivne, kuid sundsuunatud ülalt tulevate direktiividega ja seepärast paljusi orienteeritud vormilistele näitajatele. Ilmekalt kajastub see kogudes. Fond suurenes tormiliselt: aastail 1945-1950 lisandus keskmiselt 20 000 trükist aastas, aastail 1960-1965 juba 40 000 trükist ja enne impeeriumi lagunemist ca 60 000 trükist aastas. Kuid see oli peamiselt venekeelne

kirjandus. 50ndate aastate alguses eemaldati kogudest isegi suur osa enne okupatsiooni muretsesetud väliskirjandusest. Alles alates 60ndatel aastatel avanes võimalus hankida minimaalselt kirjandust ka nn. kapitalistlikest maadest, kuid Läänest pärineva kirjanduse osa jäi raamatukogus siiski suhteliselt tagasihoidlikuks. Kogude koostise mitmekülgsuselt jäadi välismaa raamatukogudest kaugele maha.

Teiseks valdkonnaks, kus mahajäämus välismaast aasta-aastalt süvenes, oli infotehnoloogia. Arvutus- ja kommunikatsioonitehnika arenes Läänes 80ndatel aastatel sellisele tasemele, et räägiti ühiskonna jõudmisest uude ajajärku – infoühiskonda. Tollases NSV Liidus kasutada olev arvutustehnika oli aga selline, et tõi selle kasutajale halle juukseid, tulemused jäid aga kesiseks. Seda näitasid ka TPI raamatukogu katsed raamatukogu tööd paremustada EC arvutitel.

Sel ajajärgul tegeldi palju raamatupropagandaga, mis pidi teenima sotsialismi ideoloogia levitamise eesmärki ei saavutatud. Ehk seetõttu, et NLKP liikmete ülelugemiseks raamatukogus piisas lahedasti ühe käe sõrmedest, mõnel aastal jätkus ka ühest sõrmest. Tänu tublidele raamatukoguhoidjatele ning sellele, et alates 1961. aastast tänaseni on raamatukogu eesotsas olnud entusiastlik Konrad Kikas, õnnestus ka sotsialismi "viljastavates tingimustes" teha palju sisulist tööd. Suudeti tagada hoogsalt laieneva ülikooli õppurite ja teadustöötajate teenindamine, plaanipäraselt tegeldi raamatukogundusliku teadustööga, saavutusi oli kirjastustegevuses, teadusbibliograafia vallas jne.

Vaadeldava perioodi lõpuaastatel,

mil raamatukogus tegutses Raamatusõprade klubi, olid raamatupropaganda raames korraldatavad üritused selgelt rahvuslikud.

Üksikasjaliku ülevaate raamatukogu tegevusest sel perioodil ning tema töötajate poolt ja raamatukogu kohta kirjutatu nimestiku leiab huviline väljaandest "Tallinna Tehnikaülikooli Raamatukogu 1919-1989" (Tln.,1989).

III. Eesti Vabariigi taastamine (1989-1994)

Perioodi algusaastaks on tinglikult võetud 1989. aasta, mil TPI Nõukogu otsusega ennistati ülikoolile ja raamatukogule nende õiged nimed. Kui Eesti Vabariik ametlikult taastati 1991. aastal, algasid muutused ühiskonnas ja inimeste teadvuses varem. Teiselt poolt mõjutab eelnenud viiekümneaastane okupatsioon meid ka nüüd, mil viimane vene sõdur on Eestist lahkunud.

See periood on olnud suurte muutuste ja ümberkorralduste aeg. Algas oli meeldiv: avanesid senised kinnised ning ametkondlikuks kasutamiseks mõeldud kirjanduse fondid, tuli väliskülalisi mitmelt maalt ning meie raamatukogutöötajagi reisid piiri taha hakkasid sõltuma peaaesjalikult sellest, kas suudeti leida maksuvõimeline sponsor. Varsti aga kogesime praktikas seda, mida olime seni vaid lugenud ja kuulnud: maailmaturul on ajakirjadel ja raamatutel hoopis kõrgem hind kui oli NSV Liidus. Kuna Venemaalt saime kirjandust järjest vähem ning Lääne raamatuturg tundus võimatult kallis, vähenes 1992. aastal järsult raamatukokku saabuvate välisajakirjanimetuste arv. Siiski täienes meie raamatufond märkimisväärselt ja seda

välisabi korras saadud raamatutega. Põhimõtteline muutus olukorras toimus 1992. aastal pärast krooni kehtestamist rahvusliku valuutana, mil tekkis kindel alus tellida kirjandust vastavalt soovile nii Läänest kui Idast. Eri küsimus on, kas kroone jätkub.

Suured muudatused raamatukogu struktuuris ja ülesannetes viidi läbi pärast seda, kui 1. jaanuarist 1992 reorganiseeriti Eesti Tehnikaraamatukogu. Nimetatud raamatukogu patente osakonnast moodustati iseseisev Eesti Patendiraamatukogu ja tehniliste normdokumentide osakonnast Eesti Standardiraamatukogu. Eesti Tehnikaraamatukogu ajakirjade, raamatute ja tootekataloogide kogud ning vastavad osakonnad kokku 30 töötajaga liideti TTÜ raamatukoguga ja töötavad sellest ajast tema filiaalina aadressil Olevimägi 12. Ametlikult laienesid TTÜ raamatukogu funktsioonid 1. septembril 1992, kui Eesti Vabariigi valitsus andis Tallinna Tehnikaülikooli raamatukogule Eesti üldkasutatava tehnikakeskraamatukogu staatuse. Kuna tänaseks on likvideeritud ka Eesti Infoinstituut, siis osa tema endistest funktsioonidest tuleb tulevikus ilmselt täita TTÜ raamatukogul.

Vastavalt Eesti teadusraamatukogude vahelisele tööjaotusele komplekteerib TTÜ raamatukogu ainsana võimalikult täielikult Eesti Vabariigile vajalikku teaduskirjandust tehnika aladelt ja TTÜ profiilile vastavat majandusteaduslikku kirjandust. Täppisteaduslikku kirjandust kogume rangema valikuga ning humanitaar- ja sotsiaalteaduslikust kirjandusest vaid üksikuid teoseid.

Praegu, kui raha kirjanduse muretsemiseks on napilt, ostame peamiselt vahendusinformatsiooni ja seda nii referaatajakirjade kui ka CD-ROM andmebaaside kujul. Tasuta võimaldatavad otsingud INTERNETis on samuti teatavaks abiks. Siiski tuleb võimaluste avardades orienteeruda praegusest rohkem tasulisele kaug-

otsingule.

TTÜ Raamatukogu tulevikust

Eesti tehnikahariduse, tööstuse ja ettevõtluse arengu kindlustamiseks peab raamatukogu komplekteerimine lähema 10 aasta jooksul jõudma optimaalse tasemeni. Osta on vaja kirjandust arvatavasti järgmiselt:

	1993.a.	2000.a.	2005.a.
Ajakirjad (nimetusi)	400	1200	2000
Võõrkeelsed teadusraamatud (kd.)	200	4000	8000
Välismaa õppekirjandus (kd.)	-	1500	2500

Raamatukogu infosüsteem peaks ühendama pearaamatukogu ning teaduskonna- ja instituudiraamatukogu. Kaasaegsetele arvutus- ja sidetehnika vahenditele tugineva integreeritud infosüsteemi põhikomponentide väljaarendamine on kavandatud kolme-etapilisena aastatel 1994-1997. Terviklik infosüsteem peaks haarama kõiki raamatukogutöö põhi-otsesse ning võimaldama infootsingut ja andmevahetust tehnikaülikoolis, Eesti piires ja rahvusvaheliselt. Kooskõlas Eesti raamatukogude automatiseerimise üldpõhimõtetega hakkab TTÜ raamatukogu täitma raalkataloogimise-, info- ja RVL-keskuse ülesandeid vastavalt oma profiilile.

Raamatukogu ruumide probleem on terav praegu ja lähitulevikus. 1955. aastal kolis raamatukogu kesklinna Lai t. 5 hoonesse. 1971. aastal valmis Mustamäele kavandatud raamatukogust I järk, kuhu viidi uuem teaduskirjandus ja seda teenindavad osakonnad. 1993. aastal tagastati Lai t. 5 hoone omanikule ja raamatukogu peab ruumid vabastama 1994. aasta detsembri alguseks. Sealsed osakonnad kolivad praeguse Mustamäe raamatukoguhuone vahetus läheduses asuvasse TTÜ ühiselamutesse: Aka-

deemia tee 5 hoone esimesele korrusele paigutatakse õpikute osakond ja Akadeemia tee 7 hoone II korrusele raamatukogu sisetöö osakonnad ning raamatukogu direkt-sioon. Rohkem ei ole ühiselamutes ruumi ning vanem teaduskirjandus ja osa õppekirjandusest tuleb viia depoo-hoonesse Lasnamäel. See võib oluliselt kahjustada lugejateenindust. Hädavajalik on Mustamäel välja ehitada raamatukogu II järjekord. Siis on võimalik kõik fondid koondada ja liita olemasoleva teenindussüsteemiga ka Olevimägi 12 filiaal.

Praegune lähim eesmärk on kolimine detsembriks lõpetada ja

16. detsembril pidada TTÜ raamatukogu 75. aastapäeva tähistamise koosolek uues lugemissaalis Akadeemia tee 5.

KONVERENTS "EUROOPA TEHNIKARAAMATUKOGUDE INTEGRATSIOON"

Tallinna Tehnikaülikooli raamatukogu korraldas 6.–7. septembrini 1994. a. rahvusvahelise konverentsi "Euroopa tehnikaraamatukogude integratsioon" ("The Integration of European Technological Libraries").

Konverents võimaldas raamatukogutöötajail kohtuda, et saavutada senisest paremat üksteisemõistmist, saada kasu teiste kogemustest ning määratleda valdkonnad, kus kattuvad erinevate raamatukogude huvid.

Konverentsil osales peale Eesti kolleegide raamatukogutöötajaid Lätist, Leedust, Soomest, Saksamaalt, Tšehhist, Hollandist ja USAst. Rohkem kui kahekümnest ettekandest olid pooled Eesti ja pooled välismaa kolleegidelt. Konverentsist võttis osa 72 inimest, selle töökeeleks oli inglise keel.

Konverentsi esimesel, 6. septembri istungil käsitleti teadusraamatukogude juhtimist eri maades tänapäeva tingimuste juures. Huvipakkuv oli Rudi Houtisoni (Hollandist) ettekanne traditsioonilise ja elektroonilise info vahekorras ja perspektiividest.

Konverentsi esimese istungi juhataja dr. Sinikka Koskiala Helsingi Tehnoloogiaülikooli raamatukogust rääkis raamatukogu komplekteerimisküsimuste lahendamise majanduskriisi olukorras. Sama raamatukogu töötaja Sirkku Käsälä ettekanne käsitles töö kvaliteedi hindamise süsteemi kui üht võimalust ületada ühiskonna majanduskriisist tingitud raskusi.

Konverentsi teisel, 7. septembri istungil olid kõneaineks infovõrgud, -tehnoloogia ja -teenindus. Rhode Islandi Ülikooli professor Leena

Siitonen, kes ühtlasi istungit juhatas, arutles esimeses ettekandes teemal "Raamatukogud ja elektroonilised võrgud: milline on parim mudel arvutiajastul". Ettekandeid raamatukogude kompileerimisest oli nii Eesti, Läti kui Leedu raamatukogudest. Huvitavalt lahendab ajakirjade ratsionaalse komplekteerimise ja raamatukogudevahelise laenutuse probleeme süsteem JASON, mida tutvustas dr. Valentin Wehefritz Dortmundi Ülikooli raamatukogust.

Teise päeva pärastlõunal toimus ümarlauadiskussioon, mida juhatas professor Elin Törnudd Helsingist.

Selgusid mitmed Eestis, Lätis ja Leedus ühist lahendamist vajavad probleemid. Professor Elin Törnuddi arvates saavad Põhjamaad kaasa aidata nii mõnegi sellise probleemi lahendamisele.

Dr. Sinikka Koskiala ja dr. Valentin Wehefritz avaldasid arvamust, et konverentsi asjalikud ja huvitavad ettekanded aitavad eelkõige Baltimaade raamatukogudel oma tulevase ettevõtmise paremini korraldada.

*Konrad Kikas
TTÜ raamatukogu direktor*

Kas arvuti ikka teab kõike?

EESTI RAHVUSRAAMATUKOGU – EUROOPA LIIDU DEPOORAAMATUKOGU

SYLVI PEETS

RRi rahvusvaheliste organisatsioonide talituse juhataja

Eesti Rahvusraamatukogu – Eesti parlamendiraamatukogu – on üheksa mõjuka rahvusvahelise organisatsiooni deponituum. Enamik sellekohastest lepingutest sõlmiti viimase aasta jooksul. Rahvusraamatukokku saabuvate dokumentide hulk ja töö maht suurenes sedavõrd kiiresti, et teatme- ja infoanalüüsi keskuse juurde tuli luua rahvusvaheliste organisatsioonide talitus, mis alustas tööd 1994. aasta veebruaris.

Rahvusraamatukogu on Euroopa Liidu deponituum alates 1992. aasta aprillist. Siia saabuvad regulaarselt ELi materjalid, mis registreeritakse arvutis. 17. maiks 1994 oli Rahvusraamatukogu ELilt saanud 618 raamatut ja 83 nimetust ajakirju. Dokumentide sisu praegusest põhjalikumaks avamiseks luuakse bibliograafilist andmebaasi. Kõigi Rahvusraamatukokku saabunud ELi materjalide kohta saab teavet 5. korruse lugejakataloogist.

Euroopa Liidu deponituumi staatus tähendab ühe tasuta eksemplari saamist kõigist perioodilistest väljaannetest ja raamatutest, mida avaldavad Euroopa Liidu institutsioonid: Euroopa Komisjon, Euroopa Liidu Nõukogu, Europarlament, Euroopa Investitsioonipank, Euroopa Kohus, Euroopa Liidu Statistikabüroo, Kutsehariduse Arendamise Euroopa Keskus CEDEFOP.

Huvipakkuvaimad ja värskemad ELi väljaanded on lugemissaali avariilulitel kõrvuti teiste kirjastuste poolt avaldatud käsitlustega Euroopa Liidu poliitikast, majandusest, seadusandlusest jm. Trükised on avariilulitele paigutatud neid publitseerivate institutsioonide kaupa. Enne lugemissaali avariilulile jõudmist eksponeeritakse neid nädal aega Rahvusraamatukogu õiguskirjanduse saalis uudiskirjanduse näitusel.

ELi deponituumi olemine

ei tähenda Rahvusraamatukogule, et ta saaks automaatselt kõik ELi lepingute tekstid ja ELi õiguse esmaallikad. Järelkomplekteerimise käigus õnnestus meil muretseda ELi asutamislepingud ning neid modifitseerivad või muutvad lepingud. Käesoleva aasta juunikuust on ERRis mikrofiisidel kogu Euroopa Liidu seadlusandlus. Suureks abiks ELi õigusaktide leidmisel on kompaktplaatidel (CD-ROM) fakti- ja täistekstmebaas CELEX, mida täiendatakse kaks korda aastas.

Eesti ajakirjanduses ilmunud artikleid rahvusvaheliste organisatsioonide kohta kajastab teatme- ja infoanalüüsi keskus oma lokaalsetes andmebaasides.

Rahvusvahelise akadeemilise andmebaasivõrgu INTERNET kaudu on Rahvusraamatukogul juurdepääs Euroopa Liidu andmebaase vahendavale süsteemile ECHO. ECHO annab infot hostarvutite ja andmebaaside kohta, pakub mitmekesist teavet ELi infoteenustest, projektidest ja tegevusest. See ei korva aga juurdepääsu puudumist õigus- ja majandusalaste täistekstide *on-line* andmebaasidele: neid on õigus tasuta kasutada ELi dokumentatsioonikeskustel (Eestis Tartu Ülikoolil), deponituumi õigused ei laiene. Rahvusraamatukogult kui parlamendiraamatukogult ootavad lugejad aga just kõige operatiivsemat ja ammendavamat infot.

Et olla kursis kolleegide tööga väljaspool Eestit, on Rahvusraamatukogu astunud kahe elektronposti vahendusel suhtleva vestlusringi liikmeks:

– EC REQUEST ühendab ELi dokumentidega tegelevaid infotöötajaid 12 riigist. Vestlusringi liikmed võivad vahetada infot ja saada ekspertabi.

– EUROLEX on Euroopa riike ja

organisatsioone puudutava õigusinfo vahetamise vestlusgrupp. Osalejaid on 28 riigist, peamiselt raamatukogude, ülikoolide ja teiste akadeemiliste institutsioonide õigusinfo vahendajad. Just EUROLEXi kaudu oleme tellinud Rahvusraamatukokku siin puuduvaid eurodirektiive. Kuid selline asjade käik ei saa muutuda reeglipäraseks, sest vestlusgrupid on eelkõige konsultatsioonipunktid ning pole mõeldav, et nad tegeleksid Eesti dokumentidega varustamisega.

Huvi ELi materjalide vastu on Eestis juba praegu küllalt suur. Kõige mahukamate teemapäringutega on meie poole pöördunud EV ministerruumid ja ametid (Majandusministeerium, Kultuuri- ja Haridusministeerium, Statistikaamet, Standardiamet), kes valmistavad ette materjale aruteluks Eesti võimaliku astumise üle Euroopa Liitu. Eurodirektiivide vastu on huvi tundnud ka mitmed riiklikud ettevõtted: näiteks "Livikole" telliti vajalikud publikatsioonid EUROLEXi kaudu Rootsist ja Saksamaalt. Huvi ELi dokumentatsiooni vastu on tärpanud ka üksikutele eraettevõtjatele, kes vajavad põhiliselt infot kehtestatud tollimaksude kohta.

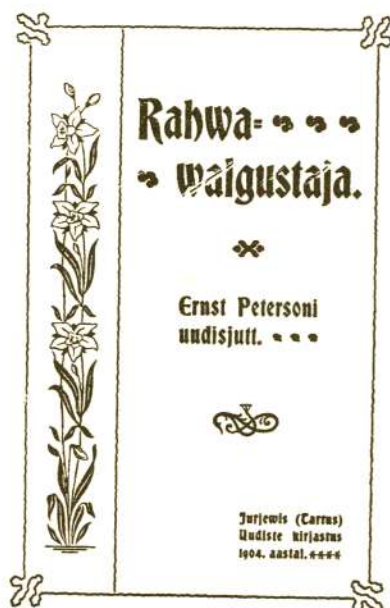
Peame talituse põhiülesandeks informeerida avalikkust ELi väljaannete olemasolust ja kättesaadavusest Rahvusraamatukogus ning anda deponeeritud materjalide ja andmesidevõrkude abil soovijatele igakülgset teavet. **Kõiki Euroopa Liidu info vajajaid aitab Rahvusraamatukogu teatme- ja infoanalüüsi keskuse rahvusvaheliste organisatsioonide talitus, telefon 459 105.**

RRi ARHIIVKOJU RAAMATUID

Ühel kohtumisel, tänaseks enam kui 90 aastat tagasi, palus toleaeagne "Uudiste" toimetaja Peeter Aleksander Speek Ernst Särgavalt ilukirjanduslikku kaastööd. (P. A. Speegist sai hiljem USA Kongressi Raamatukogu Ida-Euroopa osakonna juhataja). Särgava tegi palve teoks ja nii sai 1904. aasta "Uudistes" ning eri raamatuna "Uudiste" kirjastuse väljaandel lugeda "Rahvavalgustajat". Raamat võeti elava huviga vastu, kogudes nii kiitust kui laimust. Paljud lugejad arvasid teose tegelastes iseennast ära tundvat, nii usutavalt oli Mudila alevi seltskonda kujutatud. Ka kirjanduse asjatundjad ja arvustajad on läbi aegade "Rahvavalgustajat" väärtuslikuks hinnanud, lugedes E. Särgavat naturalistliku jutukirjanduse alusepanijaks Eestis.

Helle R Emmelt

RAAMATUKOGUHOIDJA IMAGE

KAYA JRGENS

Norra

JUHTIMINE ON SEE, MIDA SA PRAEGU TEED NENDE VAHENDITEGA, MIS SUL PRAEGU ON.

Pidev virisemine vahendite puuduse üle on põgenemine probleemide ja vastutuse eest.

Ron Roberts

RAAMATUKOGUHOIDJA ISELOOM

Positiivsed näitajad

- süstemaatilisus
- teenindusvalmidus
- taibukus
- suhtlemisoskus.

Negatiivsed näitajad

- ülinõudlik enese suhtes
- oma eriala fanaatik
- snooblik
- introvertne.

RAAMATUKOGUHOIDJA KÜMME KÄSKU

- Usu enesesse!
- Usu oma võimetesse!
- Tunne oma töökaaslaste seltskonnast rõõmu!

- Usu, et sinu töökaaslastel sinu seltskonnast rõõmu tunnevad!

- Usu, et sinu oskused on teistele vajalikud!

- Naera ja naljata oma töökaaslastega nii palju kui võimalik!

- Usu, et oled kasulik!

- Usu, et juhtkond vajab sind!

- Usu, et sinu töökaaslastel vajavad sind!

- Austa ennast ja teisi!

VÕTMESÕNAD

- kvaliteet
- usaldatavus
- täpsus
- hea tuju
- kiirus
- kannatlikkus
- professionaalne käitumine
- kutsealased oskused
- toimetulek kaebustega.

PEAME OLEMA

- täpsed
- kättesaadavad
- usaldusväärsed
- oma tegude eest vastutavad
- paindlikud
- lojaalsed jne.

SUHTED LUGEJAGA

- Meie probleemid ei ole lugeja probleemid.

- Lugeja probleemid on meie probleemid.

STRATEEGIA

Kelle jaoks me planeerime?

Mida me tahame saavutada?

- Peame analüüsima olukorda.

- Peame püstitama enesele eesmärgid.

- Peame analüüsima oma asutuse

vajadusi.

- Peame analüüsima lugeja vajadusi.

IGAPÄEVASE KÄITUMISE JUHIS

- Tee, mida asutus vajab.
- Mõtle oma igapäevarutiinile.
- Kuula lugeja soovid ära, kuid suhtu neisse kriitiliselt.
- Kõnele oma töökaaslaste ja lugejatega.

LUGEJA PEAB

- suutma sind usaldada
- tundma, et sa suudad tema probleeme lahendada
- teadma, et sa tõesti tahad teda aidata.

VÕTA ENDA PEALE VASTUTUS JA SU VÕIM JA MÕJUJÕUD KASVAB

VÕIMEKUS TÖÖS ON

- teha õigeid asju
- õiges järjekorras
- õigel ajal
- piisavalt hästi
- piisavalt kiiresti
- ressursse üleliia kulutamata.

TEENINDAMISE JUHISED

- Taga, et lugeja saaks sinust aru. Välti raamatukogunduslikku kõnepruuki.

- Ütle lugejale, kuhu ja miks sa lähed ning millal sa tagasi jõuad.

- Kui sa ei saa lugejat aidata, soovita talle kedagi teist, kes saab.

- Ei piisa, kui sa oled telefonis vaid sõbralik. Kui sa ei suuda anda küsimusele kohe vastust, palu, et sa võiksid järele vaadata ja siis tagasi helistada.

- Püüa läheneda probleemile alati lugeja seisukohalt.

- Arvesta lugeja kogemusi ja kasuta neid oma töös.

- Aruta aeg-ajalt oma töörutiini

ja püüa leida võimalusi, kuidas seda parandada.

- Täienda end ametialaselt.

NÕUANNE

- Suhtle vabalt.
- Liigu ringi. Ära jää kogu päevaks oma töölaua taha.
- Ole seal, kus midagi juhtub.

ET SIND MÄRGATAKS, ON VAJA

- enesest lugupidamist
- eneseusaldust
- kahe jalaga maa peal seismist
- asjatundlikkust
- võimekust töös
- inimeste tundmist
- head tuju
- osavõtlikkust.

KUIDAS KÄITUDA JUHTKONNAGA?

- Ära virise ja vingu oma ülemusega!

- Lahenda oma probleemid ise!

- Tagasiside olgu ülespoole!

- Hoiä oma ülemust!

- Jää iseendaks!

- Näita üles huvi oma asutuse käekäigu vastu!

- Võta osa oma asutuse sisestest ametialastest mõttevahetustest!

- Kasuta oma huumorimeelt!

- Kui võimalik, vali endale ise ülemus!

- Räägi lühidalt ja selgelt!

MIKS SA EI SAAVUTA EDU?

- Su ajataju on halb või see puudub sul üldse.

- Sul on liiga palju ülesandeid korraga.

- Sa ei planeeri oma tööd.

- Sa kardad vigu teha.

- Sa ei usalda teiste tehtud tööd.

- Sul puuduvad töövahendid, kompetentsus või tööjuhised.

- Sul on halb suhtlemisoskus.

- Sa oled halvasti informeeritud.

- Sa venitad tööülesannete täitmisega.

SELLES KÕIGES ON SÜÜDI HALB JUHTIMINE!

KUI ME TAHAME, ET MIDAGI SAAKS TEHTUD - TULEB ÖELDA

- ma tahan seda teha

- ma suudan seda teha

- ma julgen seda teha.

STRESS RAAMATUKOGUS

Antud artiklis lähtutakse seisukohast, et stress on inimese füsioloogiline ja psühholoogiline vastukaja käsu ja väljakutse tajumisele. Vastukaja iseloom ja intensiivsus sõltub paljuski, millise tähenduse inimene annab käsule ja millised võimalused tal on sellega toime tulla. Negatiivse stressi allikad kutsuvad erinevatel inimestel esile erineva vastukaja. Valulikku ja negatiivset vastukaja nimetatakse ängiks (distress) või pingeks (strain). Enamus inimesi suudab stressiga toime tulla. Mõnikord aga on tööd liiga palju ja aega liiga vähe, mis vähendab tööviljakust, ja me tunneme, et meil on liiga vähe võimalusi stressiga toime tulla. See tekitab ebaterve pinget ning inimese füüsilised ja vaimsed varud ammenuvad.

Uurimused näitavad, et stressi suurenemine teatud tasemeni isegi tõstab inimese tootlikkust. Asutuste ja üksikisikute töö käigus tekkinud pingete vastastikune mõju on komplitseeritud. Artikli autor on uurinud 850 raamatukogu töötaja arvamusi ja järeldab, et nende probleemid on sarnased teiste asutuste töötajate omadega.

Stressi peamine põhjus on ülekoormus. Paljudes raamatukogudes, kus on kärbitud eelarvet ja vähendatud personali, on töötajatel tekkinud tunne, et tööd on rohkem kui selle tegemiseks määratud aega (kvantitatiivne ülekoormus). Teenindajad väidavad, et liiga suur nõudluste arv ei võimalda anda neile põhjalikke ja adekvaatseid vastuseid. Raamatukoguhoidjad tunnevad tihti, et nende teadmised ja oskused ei vasta vajadustele (näit. arvutite kasutamisel).

Alakoormus võib samuti kutsuda esile stressi. Mõni toiming kordub ja tal puudub mõttekas stiimul. Teatmebibliograafid kurdavad, et paljud küsimused on rutiinsed ja isegi tühised. Tehnilistele töötajatele näib, et nende oskused leiavad vähe kasutamist.

Teiseks stressi põhjuseks on **inimsuhted**. Ühelt poolt võib stress tekkida laenuaja ja külastaja vahel, kui töötaja ei saa täielikult rahuldada külastaja vajadusi. Teisest küljest võivad külastajad käituda jämedalt, varastada või rikkuda raamatuid.

Rahvaraamatukogude töötajad tunnetavad, et raamatukogude osa ühiskonnas ei hinnata. Tehnilised töötajad ja abipersonal arvavad, et nende tööd ei hinnata raamatukogus, kus nad töötavad.

Pinged võivad tekkida ka osakondade, professionaalide ja mitteprofessionaalide vahel võitluses oma staatuse eest ja isikutevahelistest konfliktidest. Oluline stressi põhjus on positiivse tagasiside puudumine suhtluses kaastöötajate ja külastajatega. Kolleegid (eriti teistest osakondadest) pigem esitavad kaebusi, kui kiidavad teise tehtud tööd. Lugejad peavad aga raamatukoguhoidja tööd endastmõistetavaks ega anna talle teada, kas saadud informatsioon oli neile väärtuslik.

Raamatukogutöötajad tajuvad tihti, et nende ülesanded ja töö perspektiivid on puudulikult ja ebamääraselt defineeritud ning omavahel vastuolus. Näiteks teatmebibliograafid tunnetavad, et nad peavad teenindama kõiki inimesi kõikides küsimustes, kuid selleks määratud aja ja vahendite piiratus nõuab eelistuste tegemist ja pakutavate teenuste piiritlemist. Ebaselgust oma ülesannetest aru saamisel võib täheldada kõigi raamatukogude töötajate puhul.

Stressi allikas võib olla ka **küündimatu juhtimine** – juhtkond ei taha seista oma alluvate eest või laseb informatsioonil levida kuuldusena. Olulised stressi tekitajad võivad olla töötingimused: ülekoormatud ruumid, eraldatuse puudumine ja müra. Paremaid ruume kasutavad lugejad.

Stressi allikas kogu teenindus sfääris, kuhu kuuluvad ka raamatukogud, võib esimestel töökuudel ja aastatel olla ka lõhe tegelikkuse ja

õppimisajal hellitatud lootuste vahel. Keskastme juhil võib stress tekkida olukorras, kus ta on nõ. kahe tule vahel – ülevalt ja altpoolt, kui ta ei oma vahendeid selle lahendamiseks.

Stressi mõju vähendamiseks on võimalik rakendada mõningaid abinõusid. Tööpäev on otstarbekas jaotada nii, et pingeline tegevus vaheldub kergemate ülesannetega. Võimalikult palju tuleb töötajatele planeerida loomingulist tööd ja õpet. Töötajaid peab õhutama oma puhkust välja võtma ja kasutama. Juhtkond peab looma olukorra, kus iga personali liige saab õigeaegset ja selget informatsiooni oma töö kohta. Oluline on positiivne tagasiside täidetud tööülesannete kohta. Tõsist stressi võib alluval põhjustada abituse tunne või vähene kontrolli ja juhtimise tunnetamine. Selleks peab juhtkond võimaldama töötajale maksimaalse iseseisvuse, kuid kontrollima tema tegevust. Et edukalt nende ülesannetega toime tulla, on vajalik korraldada stressi vastu võitlemise ja raamatukogu juhtimise õppusi. Paljud raamatukogutöötajad arvavad, et stressi saab ka väga lihtsalt vähendada – paigutada ümber mööbel, ehitada tööruumidesse liikuvaid vaheseinu ja kasutada oma ümbruse värvilahenduseks heledaid värvitoone. Seda saavad töötajad ise otsustada ja juba selliste otsuste langetamine parandab nende enesetunnet.

Paljud stressi põhjused on seotud ametikohaga, millel töötame. Ei osata adekvaatselt hinnata oma võimeid või tekib lõhe ootuste ja tegelike võimaluste vahel. Uued töötajad peavad enesele teadvustama, et esmased töökogemused jätavad jälje kogu nende hilisemale arengule valitud erialal. Nende kohanemise huvides tuleb käivitada programme, mis võimaldavad neil üle saada esialgsest "reaalsus okist".

Keskastme juhid, eriti naisjuhid, kes lähenevad pensionieale, ja paar aastat töötanud raamatukoguhoidjad

vajavad samuti tähelepanu. Administratsioon peab teadma, millised stressifaktorid eri karjääriastmetel mõjuvad. Kui töötaja ei ole huvitatud juhi kohast, tuleb tal võimaldada töötada kõrgemal kohal kas tehnilises või teenindussfääris.

Arvestades eelöeldut, peavad raamatukogude juhid olema võimalikult hästi ette valmistatud stressi tekitavate olukordade lahendamiseks, ja jälgima, et tööõnne ei suureneks kiiremini kui töötaja kompetentsus.

Isegi siis, kui on rakendatud kõik vahendid stressi vältimiseks, leidub töötajaid, kes ei saa enesega hakkama ja põlevad läbi. Läbipõlemise tunnused on vastuseis muutustele, apaatia, tüdimus, otsustusvõimetus, pidev väsimus ja kurnatus, ärrituvus, kroonilised füüsilised vaevused ja sellest tingitud vähenenud töövõime. Tavaliselt keelduvad nimetatud põhjustel liigse stressi all kannatavad töötajad tunnustamast, et midagi on korrast ära. See raskendab nende abistamist. Teadlik juht saab aidata neid aga siiski, tehes kindlaks stressi allikad ja hinnates hädasolija tugevaid ja nõrku külgi. Mingil juhul ei tohi juhtkond läbi viia psühhoteraapilisi kuure, sest töösuhted ei ole ühitatavad teraapiliste suhetega. Mida siis juhtkond saab ette võtta? Muuta tuleb tugevas stressisõtkis oleva töötaja töökorraldust, pakkuda talle puhkust, kuid et see ei tunduks karistusena, tuleb talle jätta õigus otsustada ise üksikasjade üle.

On tähtis, et iga töötaja tunnetaks, et stress on tuli, mis annab energiat töötamiseks. Kui inimesel ei ole küllaldaselt enesekontrolli selle tule üle, põleb ta läbi, kuid isegi kustunud tule all hõõguvad söed. Meie ülesanne on aidata inimesi, kes tahavad seda uuesti lõkkele puhuda ja selles tules põleda.

Bunge, C. H. Stress in library workplace // Critical Issues in Library Personnel Management . - Illinois, 1989. - 154 p.

Refereeris Kirsti Ora

SEMINAR "RAAMATUKOGU SUHTED AVALIKKUSEGA"

29.-30. septembrini toimus Tartus Soome Raamatukoguhüüingu (*Suomen Kirjastoseura*), Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu ja Tartu Linna Keskraamatukogu korraldusel seminar "Raamatukogu suhted avalikkusega". Nende suhete vajalikkusest ja võimalustest kõneles TPÜ raamatukogunduse õppetooli dotsent Aira Lepik. Raamatukogu kui ühiskonna alustala, raamatukoguteenust kui põhiteenust ja raamatukogu kui teatmekeskust käsitles oma ettekandes Soome Raamatukoguhüüingu tegevjuhataja Tuula Haavisto. Ta väitis, et raamatukogu majanduslik tähtsus on väike, kuid sisuliselt on see väga tähtis asutus, mis vahendab nii kultuuri kui teavet.

Raamatukogu suhetest omavalitsusega ning raamatukogu vajaduste esitamisest ja selgitamisest avalikkusele rääkis pikemalt Salo Linna raamatukogu juhataja Hilikka Orava. Tema arvates peab *lobby-töö* koosnema 99%liselt positiivsete asjade rääkimisest - hädaldades saab lihtsalt hädaldaja kuulsuse. Üldiselt pole sõjas võimalik liikuda edasi kõikidel rinnetel korraga, välja tuleb valida strateegiliselt parim lõik. Samuti on raamatukogul raske saada raha mitme töösuuna arendamiseks korraga. Ametieetika esimene tingimus on, et maksumaksjate rahaga tuleb arukalt ümber käia. Siin kehtib reegel: enne tegutse, siis hangi ressursid! Eesti raamatukogude kohta arvas ta, et praegu on valikute tegemise aeg, raamatukogu rolli kujundamise aeg. Hea raamatukogu on lugejatele mõeldud raamatukogu. Tähtsaim ressurss raamatukogu jaoks on kvalifitseeritud personal.

Eesti Vabariigi haldusreformist kõneles Tartu Juhtimiskooli lektor Jüri Ginter. Raamatukogu rolli muutmise seoses muutustega meie ühiskonnas rääkisid oma raamatukogu

praktikast lähtudes Eesti Laste-raamatukogu direktor Anne Rande ja Lääne Maakonna Keskraamatukogu direktor Ilme Sepp.

Raasiku valla Aruküla raamatukogu juhataja Meeli Veskus selgitas oma raamatukogu kui valla tugiraamatukogu ülesandeid. Näiteks koordineerib ta valla raamatukogude komplekteerimist. Selle valla raamatukogudel on ühine eelarve ja kuna vallas eelisarendatakse kultuuri, siis pole neil rahadega raskusi. Meeli Veskus tegi ka ettepaneku, et Tiitu Valm KHM-i poolt või ERÜ saadaks valdadele kirja, et soovi korral võivad vallad maksta raamatukogutöötajatele suuremat töötasu kui palgaskaala ette näeb.

"Raamatukoguhoidja - eeldused ja nõudmised" oli Tuula Haavisto teise ettekande teema. Need, kes vahendavad infot ja kultuuri, peavad olema sama hästi koolitatud nagu on lugejate enamik. Seetõttu tuleb kutseoskusi varasemast enam väärtustada. Raamatukogutöös on kõige tähtsam teadvustada enesele, kelle jaoks tööd tehakse, kas tähtsamaks peetakse sisetööd või lugejateenindust, kas raamatukogu ülesandeks on vahendada kirjandust või selle sisu. Kas töö sisulist poolt mõjutab ka asjaolu, et raamatukogus töötab palju kesk-ealisi naisi, esitas ta kuulajaile küsimuse. Raamatukoguhoidja isiklikku mõju ei tasu alahinnata, arvas ta ise.

Seminari lõpetas arutelu teemal - tunnen uhkust ja rahulolu oma töö üle, mida juhtis Elle Tarik (Tartu Linna KRK). Ühiselt jõuti järeldusele, et Eesti raamatukoguhoidjad ei oska selgitada oma tegemisi õigete sõnadega õigetele inimestele, kuid nad teevad oma tööd hästi ning võivad seetõttu tunda oma ameti üle uhkust.

Ene Riet

Ajakirjal on mõttes kutsuda oma väikesesse, kuid mõnusasse jututuppa kõige erinevamaid inimesi. Ennekõike muidugi raamatukoguhoidjaid. Lähemal ajal püüame kõnelda küll enam Pedagoogilise Ülikooli lõpetanutega, kes juba mõne aastakese oma tegu teinud. Tagasiside mõttes ja ülepea on ju alati huvitav kuulda, mida noored igapäevatöö tegijad asjadest arvavad.

Pikka juttu me ei aja, katsume lühidalt ja täpselt öelda, mis öelda on, nagu aeg meilt ka ootab.

Sedapuhku istusid laua ümber kolm kena, arukat ja tublit Rahvusraamatukogu teenindajat. Reti, Kati ja Epp, kes ei nõustunud aga fotograafide naeratama. Ega nad "RK"d, meie ajakirja, veel sügavamalt uurinud polnud, aga sirvimistutus oli siiski juba ammu sõlmitud. Kati tunnistas, et tema on küll ainult üht numbrit lugenud.

Küsimana huvitusin, kas kõrgkooli raamatukogunduslik haridus toetab neid piisavalt nende töös. Ühiselt jõuti arvamusele, et õpetati palju niisugust, mida teeninduses vaja ei lähe..., aga kõik oleneb ju, kus töötada. Psühholoogiat, võõrkeeli ja isegi üldhumaanitaraineid vajavad teenindajad õpitust põhjalikumalt. Eriti Rahvusraamatukogus. Erialaineid tudeeriti piisavalt, aga Retile tundus, et uus aine uuel semestril kippus kuidagi eelmisel õpitut kordama. Kuigi kordamine on tarkuse ema. Pealegi maksnud tema õpiajal teadmiste omandamine ettenähtud tempole lõivu. Kõike tarkust pakutud liialt kiirustades. Õpetaja lisanud veel kiiruga, et küll järgmisel semestril jõuab ehk süvenenumalt materjali üle vaadata. Epp igatseb aga arvuti järele, sest praegu peab ta oma pead sellena kasutama – siis kui küsitakse, kes, kus, mis asub või on.

Vastajate meelest on üks suurimaid raamatukogu muresid, siis ka nende muresid, info puudus. Side osakondade vahel võiks olla tihedam. Liiga palju on omaette nohistamist ja nokitsemist. Reti arvates poleks paha, kui osakonnajuhatajad isegi kaks korda nädalas teateid edastaksid. Maja infotehtegi saaks ehk operatiivsemaks muuta. Küsimusele, kas nad uue erialase kirjanduse ja raamatukogunduslike artiklitega järjekindlalt tutvuvad, vastas Reti sõnaselgelt: "Mina ei tutvu, sest uurin, kuidas suhelda lugejatega, mis on minu põhitöö. Ka püüan olla kursis parlamentiteenindusega, et poleks vaja lugejatele umbmääraseid vastuseid anda".

Täienduskoolitusest olid noored teenindajad väga huvitatud, aga lisasid, et loengute kuulamist piirab teinekord aheldatus teenindusleti taha ja ka piiratud kohtade arv, nagu vahel öeldakse. Eelkõige soovisid nad saada arvutiõpetust ja keelte süvaõpet, ehkki Reti ja Epp olid arvutikursustel juba käinud ja viimane isegi tasuta inglise keelt õppinud. Juurde võib aga ju alati õppida ja küllap heietavad lootust tasuta õppida raamatukoguhoidjad igal pool.

Reti, Kati ja Epp nõustusid vestluse käigus, et nende erialaterminite tundmine pole küllaldane. Reti oli isegi nõus raamatukogunduse osakonnas paar päeva stažeerima. Kati, kes alles-alles kooli lõpetas, mainis kurval ilmel, et temal on hetkel väike tülgastus erialaainetest ning pealegi jääb teenindajal ikka väga vähe aega end täiendada. Reti meenutas raamatukogu kolimise aega, mil tal tekkis tüdimus oma töös midagi kaalukat ette võtta. Kõik me nõustusime temaga, et kui ikka konkreetset vajadust enesetäiendamise järele pole (ütleme pidulikumalt - pole motivatsiooni), et läheks ja vaataks ja uuriks ja puuriks, ega siis ei viitsi minna küll. Millal ja kuidas motivatsioon selleks tekib, jääb tulevikus arutada.

Pärimisele, mis on noortele raamatukoguhoidjatele probleemiks, tuli kahjuks etteaimatav vastus. Töö ju üldiselt meeldib, aga palk... Vaid Kati pole äramineku mõtet heietanud. Ametiredelil tõus pole ju iseenesest tähtis, aga kõik kolm noort inimest tahtsid edaspidi huvitavat sisulist tööd teha. Ja meelsasti samas majas, kui elu lubab.

Jututuba juhtis Maire Liivamets

Mari Männama on lugejaid teenindanud aastakümneid

Eriala- ja teadusraamatukogud 1993.a.

Rk-de arv	Teavikud 01.01.1994	Registreeritud lugejaid	Laenutusi	Külastusi	Raamatukogu-hoidjaid
1	3302136	40031	369773	373500	421
2	3515836	20529	3290483	261821	146
5	5414846	61375	3154480	1104000	473
8	615794	6488	85540	41921	32
3	13083727	7352	505983	31387	38
132	2730223	45032	1098506	248065	185
35	796583	5167	390293	56084	42
2	265403	594	60831	633	3
6	71406	1025	41069	12298	8
15	296912	1524	27286	14883	24
1	11796	95	431	378	1
12	276711	1227	21076	11534	21
2	8405	202	5779	2971	2
15	120099	10848	145193	34762	17
49	961542	13400	209245	75089	54
1	3760	52	710	480	1
2	17854	194	9091	4671	2
6	33809	5401	85946	7699	7
151	28662562	180807	8504765	2060694	1295

1 - Eesti TA Rk., Kirjandusmuuseumi Arhiivrk.

2 - TO, TPO, TPO, EPO, TKO

5 - EELK Usuteaduste Inst. Rk., Merehariduskeskuse Rk., Muusikaakad.Rk., Riigikaitse Akad.Rk., Kõrgema Tehnikakooli Rk., Narva Kõrgkooli Rk., Viljandi Kultuurikolledži Rk., Virumaa Kõrgkooli rk.

8 - Eesti Meditsiini raamatukogu, Eesti Patendiraamatukogu, Eesti Standardiraamatukogu

132 - Andmed pole täielikud, sest 36 raamatukogu (2 rakendusliku kõrgkooli ja 34 muu erialaraamatukogu) põhinäitaarvud olid esitatud puudulikult.

Eesti rahva-, eriala- ja teadusraamatukogud 1993.aastal

	Rk-de arv	Teenin- duspunk- tide arv	RAAMATUKOGU TOOTAJAD		
			Kokku ametis 31.12.	Raamatukoguhoidjaid	
				Ametis 31.12.	% töötajatest
Rahvaraamatukogud					
1.Tallinn	30	35	201	138	68.7
2.Kohtla-Järve	17	26	82	56	68.3
3.Narva	6	12	66	43	65.2
4.Pärnu	6	8	46	37	80.4
5.Sillamäe	2	3	16	13	81.3
6.Tartu	6	17	124	91	73.4
7.Harjumaa	55	63	98	87	88.8
8.Hiiumaa	10	15	21	19	90.5
9.Ida-Virumaa	30	31	47	41	87.2
10.Jõgevamaa	31	43	59	54	91.5
11.Järvamaa	36	44	61	55	90.2
12.Läänemaa	24	31	54	41	75.9
13.Lääne-Virumaa	45	61	75	67	89.3
14.Põlvamaa	33	42	56	50	89.3
15.Pärnumaa	44	56	72	61	84.7
16.Raplamaa	35	43	64	54	84.4
17.Saaremaa	31	47	51	47	92.2
18.Tartumaa	50	68	103	66	64.1
19.Valgamaa	27	34	52	45	86.5
20.Viljandimaa	42	58	92	71	77.2
21.Võrumaa	41	60	70	62	88.6
Rahvaraamatukogud kokku	601	797	1510	1198	
Rahvaraamatukogude keskmine		1.3	2.5	2.0	79.3
Eriala- ja teadusraamatukogud					
Rahvusraamatukogu	1	1	635	421	66.3
† Universaalsed teadusraamatukogud	2	2	180	146	81.1
** Olikooliraamatukogud	5	18	556	473	85.1
*** Muud kõrgkooli raamatukogud	8	9	33	32	97.0
**** Teaduslikud erialaraamatukogud	3	4	50	38	76.0
Muud erialaraamatukogud	132	142	199	185	93.0
Eriala- ja teadusraamatukogud kokku	151	176	1653	1295	
Eriala- ja teadusraamatukogud keskmine		1.2	10.9	8.6	78.3
Eesti rahva-, eriala- ja teadusrk-d kokku	752	973	3163	2493	
Eesti rahva-, eriala- ja teadusrk-d keskmine		1.3	4.2	3.3	78.8

† - Eesti TA Rk., Kirjandusmuuseumi Arhiivrk.

** - TO, TTO, TPO, EPO, TKO

*** - EELK Usuteaduste Inst.Rk., Merehariduskeskuse RK., Muusikaakad.Rk., Riigikaitse Akad.Rk., Kõrgema

**** - Eesti Meditsiiniraamatukogu, Eesti Patendiraamatukogu, Eesti Standardiraamatukogu

Hariduse järgi

Olikooliharidus			Rakenduskõrgharidus			Keskkharidus		
Kokku	Rkogundusharidus		Kokku	Rkogundusharidus		Kokku	Rkogundusharidus	
	Kokku	% rk. hoidjatest		Kokku	% rk. hoidjatest		Kokku	% rk. hoidjatest
83	58	42.0	6	6	4.3	49	31	22.5
15	12	21.4	5	4	7.1	35	26	46.4
22	18	41.9	0	0	0.0	21	18	41.9
21	12	32.4	0	0	0.0	16	11	29.7
7	5	38.5	0	0	0.0	6	4	30.8
59	28	30.8	2	2	2.2	27	16	17.6
33	22	25.3	0	0	0.0	52	23	26.4
5	5	26.3	0	0	0.0	12	6	31.6
11	7	17.1	0	0	0.0	30	16	39.0
15	9	16.7	1	1	1.9	37	29	53.7
19	15	27.3	0	0	0.0	35	20	36.4
10	6	14.6	0	0	0.0	31	9	22.0
17	12	17.9	0	0	0.0	50	28	41.8
10	5	10.0	2	2	4.0	34	18	36.0
21	18	29.5	0	0	0.0	41	18	29.5
17	13	24.1	0	0	0.0	36	20	37.0
15	11	23.4	0	0	0.0	30	20	42.6
21	15	22.7	1	1	1.5	45	27	40.9
9	5	11.1	1	1	2.2	35	16	35.6
18	13	18.3	0	0	0.0	49	31	43.7
18	13	21.0	0	0	0.0	44	27	43.5
446	302		18	17		715	414	
0.7	0.5	25.2	0.0	0.0	1.4	1.2	0.7	34.6
364	161	38.2	0	0	0.0	57	23	5.5
120	72	49.3	0	0	0.0	21	2	1.4
322	102	21.6	12	12	2.5	139	21	4.4
23	16	50.0	2	1	3.1	7	3	9.4
27	19	50.0	0	0	0.0	11	2	5.3
116	58	31.4	6	4	2.2	59	17	9.2
972	428		20	17		294	68	
6.4	2.8	33.1	0.1	0.1	1.3	1.9	0.5	5.3
1418	730		38	34		1009	482	
1.9	1.0	29.3	0.1	0.0	1.4	1.3	0.6	19.3

nnikakooli Rk., Narva Kõrgkooli Rk., Viljandi Kultuurikolledži Rk., Virumaa Kõrgkooli Rk.

Eesti rahva-, eriala- ja teadusraamatukogud 1993.aastal

	RAAMATUKOGU KASUTAMINE			TEAVIKUD aasta lõpul		
	Registree- ritud lugejaid	Külastusi	Laenutusi	Kokku	Raamatud	
					Kokku	%teavikutest
Rahvaraamatukogud						
1. Tallinn	51907	473493	1535963	1488802	1394472	93.7
2. Kohtla-Järve	17348	141651	525628	635865	558391	87.8
3. Narva	18515	142828	503013	407957	384238	94.2
4. Pärnu	15373	146973	498816	372996	335362	89.9
5. Sillamäe	5609	41922	98811	105882	90004	85.0
6. Tartu	35281	332567	1355873	1012461	901942	89.1
7. Harjumaa	18280	168715	493139	708434	632654	89.3
8. Hiiumaa	3683	37992	110727	102357	86002	84.0
9. Ida-Virumaa	9968	82049	215648	365947	332064	90.7
10. Jõgevamaa	12605	123877	351895	402006	362564	90.2
11. Järvamaa	12807	115054	328012	424755	383528	90.3
12. Läänemaa	7595	65532	189756	355300	302022	85.0
13. Lääne-Virumaa	17399	177915	564810	588814	531294	90.2
14. Põlvamaa	10654	89200	254372	349797	313412	89.6
15. Pärnumaa	11460	109060	314553	509818	469771	92.1
16. Raplamaa	11352	98513	332659	421364	376935	89.5
17. Saaremaa	11223	90948	216611	338724	300919	88.8
18. Tartumaa	14637	119890	407062	632684	595244	94.1
19. Valgamaa	9855	105280	308093	360178	325070	90.3
20. Viljandimaa	19251	163219	461079	643236	569033	88.5
21. Võrumaa	14867	137114	518630	523519	484164	92.5
Rahvaraamatukogud kokku	329669	2963792	9585150	10750896	9729085	
Rahvaraamatukogud keskmine	548.5	4931.4	15948.7	17888.3	16188.2	90.5
Eriala- ja teadusraamatukogud						
Rahvusraamatukogu	40031	373500	369773	3302136	1848800	56.0
* Universaalsed teadusraamatukogud	20529	261821	3290483	3515836	2532431	72.0
** Olikooliraamatukogud	61375	1104000	3154480	5414846	3738032	69.0
*** Muud kõrgkooli raamatukogud	6488	41921	85540	615794	405996	65.9
**** Teaduslikud erialaraamatukogud	7352	31387	505983	13083727	307879	2.4
Muud erialaraamatukogud	45032	248065	1098506	2730223	1777479	65.1
Eriala- ja teadusraamatukogud kokku	180807	2060694	8504765	28662562	10610617	
Eriala- ja teadusraamatukogud keskmine	1197.4	13647.0	56322.9	189818.3	70269.0	37.0
Eesti rahva-, eriala- ja teadusrk-d kokku	510476	5024486	18089915	39413458	20339702	
Eesti rahva-, eriala- ja teadusrk-d keskmine	678.8	6681.5	24055.7	52411.5	27047.5	51.6

* - Eesti TA Rk., Kirjandusmuuseumi Arhiivrk.
** - TO, TTO, TPO, EPO, TKD

*** - EELK Usuteaduste Inst.Rk., Merehariduskeskuse Rk., Muusikaakad.Rk., Riigikaitse Akad.Rk.,
Kõrgema Tehnikakooli Rk., Narva Kõrgkooli Rk., Viljandi Kultuurikolledži Rk., Virumaa Kõrgkooli Rk.
**** - Eesti Meditsiiniaraamatukogu, Eesti Patendiraamatukogu, Eesti Standardiraamatukogu

Eesti rahva-, eriala- ja teadusraamatukogud 1993.aastal

	ARUANDEAASTAL TEHTUD KULUTUSED (kroonides)					
	Olalpidamiskulud					Kapitaal- mahutused
	Kokku	Töötasud	Komplekteerimiskulud		Mööbli ja seadmete hankimine	
			Kokku	Ajakir- janduse tellimine		
Rahvaraamatukogud						
1.Tallinn	4510900	1698400	1617700	813000	228500	100000
2.Kohtla-Järve	1423600	639400	450000	223650	13200	0
3.Narva	1265770	582900	284570	70800	6800	0
4.Pärnu	1024564	383280	275194	74400	14500	49000
5.Sillamäe	273000	126400	85200	20700	3500	0
6.Tartu	2530440	1029140	415900	160770	96200	0
7.Harjumaa	1997790	766600	503300	222700	73050	194500
8.Hiiumaa	530500	219500	136200	51000	52500	0
9.Ida-Virumaa	956100	384500	316900	137396	17100	10000
10.Jõgevamaa	1277800	567800	345300	124200	35300	10200
11.Järvamaa	1393928	534526	487128	155686	15251	44894
12.Läänemaa	1000600	398100	272500	86900	19900	27400
13.Lääne-Virumaa	1705091	739921	514000	230600	26600	47500
14.Pölvamaa	1099250	506660	301400	116300	9700	45300
15.Pärnumaa	1448600	659000	363600	156500	41000	16000
16.Raplamaa	1166300	552700	202900	82900	10600	26700
17.Saaremaa	1066279	471384	269806	105990	66443	15000
18.Tartumaa	1593930	709410	448731	181678	15951	27668
19.Valgamaa	1006100	464900	281100	100500	20500	75100
20.Viljandimaa	1873400	726100	818800	123571	68600	0
21.Võrumaa	1210100	621700	256300	122100	15600	8700
Rahvaraamatukogud kokku	30354042	12782321	8646529	3361341	850795	697962
Rahvaraamatukogud keskmine	50505.9	21268.4	14386.9	5592.9	1415.6	1161.3
Eriala- ja teadusraamatukogud						
Rahvusraamatukogu	16321000	5368000	2010000	500000	1700000	0
† Universaalsed teadusraamatukogud	5654358	1598436	2523922	290070	168000	0
## Olikoolirahvatukogud	8330589	3023361	4302828	3447908	124900	0
### Muud kõrgkooli raamatukogud	548010	338019	206171	49683	0	0
#### Teaduslikud erialaraamatukogud	2785727	500190	1901822	952224	2780	0
Muud erialaraamatukogud	2659812	1293401	937648	522516	76914	29570
Eriala- ja teadusraamatukogud kokku	36299496	12121407	11882391	5762401	2072594	29570
Eriala- ja teadusraamatukogud keskmine	240394.0	80274.2	78691.3	38161.6	13725.8	195.8
Eesti rahva-, eriala- ja teadusr-kd kokku	66653538	24903728	20528920	9123742	2923389	727532
Eesti rahva-, eriala- ja teadusr-kd keskmine	88635.0	33116.7	27299.1	12132.6	3887.5	967.5

† - Eesti TA Rk., Kirjandusmuuseumi Arhiivrk.   ### - EELK Usuteaduste Inst.Rk., Merehariduskeskuse Rk., Muusikaakad.Rk., Riigikaitse Akad.Rk.,
 ## - TO, TTO, TPO, EPO, TKO   Kõrgema Tehnikakooli Rk., Narva Kõrgkooli Rk., Viljandi Kultuurikolledži Rk., Virumaa Kõrgkooli Rk.
 #### - Eesti Meditsiinirahvatukogu, Eesti Patendirahvatukogu, Eesti Standardirahvatukogu

ERIALAHARIDUS JA TÄIENDUSKOOLITUS

Infoteaduslane erialaharidus ja täienduskoolitus olid arutusel TPÜ, ERÜ ja Ühendatud Kuningriikide RÜ ühisel seminaril 7. ja 8. septembril 1994 Tallinnas. Seminari avades ütles ERÜ esinaine Anne Valmas välja mõtte, et raamatukogunduse õpetamise liigselt teoreetiliseks muutumist saaks vältida, kui raamatukogunduse õppejõud ka ise praktiseeriksid raamatukogudes või kui praktikud loeksid tulevastele raamatukoguhoidjatele loenguid. Ta arvas ka, et tähtis pole ainult raamatukoguhoidjate väljaõpetamine, vaid et raamatukogunduse lõpetajad jääksid tööle raamatukokku.

Seminari esimesel päeval räägiti erialaharidusest. Selgus, et nii Eesti kui Inglismaa ülikoolides omandatakse raamatukoguharidus kolmeastmeliselt. Igal astmel saadakse ainepunkte. TPÜ infoteaduste osakonna juhataja Aira Lepik avas oma ettekandes nende astmete sisu TPÜs: I alamaste - 15 ainepunkti (sissejuhatus erialasse), II keskaste - 40 ainepunkti (süsteemsed baasteadmised erialast), III aste - 160 ainepunkti, millest 10 saadakse diplomitöö eest (põhiharidus ja bakalaureusekraad). Inglismaal on see süsteem veidi teine: põhihariduse ja bakalaureusekraadi saab omandada 9-12 kuuga, järgneb magistriõpe ja doktorantuur, selgitas Inese A. Smith Laoughborough ülikooli raamatukogu- ja infoteaduste osakonnast. Selle ülikooli professor John Feather, kes kõneles Inglismaa raamatukogundushariduse suundumustest ja ootustest üldisemalt, leidis, et neil antakse vastav haridus liiga lühikese aja jooksul ega suudeta seetõttu seda teha küllalt põhjalikult.

Töörühmades toodi välja Eesti raamatukogundushariduse andmise kitsaskohad (näit. Viljandi Kultuuri kolledži jaoks tundub olevat lahen-

damatu praktikabaaside küsimus), konkreetseid lahendusi pakuti aga vähestele probleemidele. Ja kui tavaliselt kurdetakse, et meie raamatukogundusharidus ei vasta tegelikele vajadustele tööleasumisel, siis Aira Lepiku arvates võiks küsimuse sõnastada ka teisiti: kas erialapraktika ei võiks vastata ükskord ka erialaharidusele.

Tööandjate poolt võtsid sõna Eesti Rahvusraamatukogu teenindusdirektor Kalju Tammaru ja Tartu Linna Keskraamatukogu direktori asetäitja Öie Tammissaar. Viimase arvates jääb raamatukoguhariduse omandamisel puudu psühholoogilisest ettevalmistusest - nad ei oska suhelda lugejaga, samuti on kehv noorte töötajate üldkultuuriline taust, näiteks tuntakse halvasti piiblitlugu ja usundiõpetust. Erialahariduse ja praktilise raamatukogutöö vahelistest ebakõladest arvas ta, et küllap on paljud asjad raamatukogus just vanast harjumusest nii, nagu nad on.

Seminari teisel tööpäeval arutati täienduskoolituse ja erialahariduseta raamatukogutöötajatele raamatukogunduslike põhiteadmiste andmise küsimusi. Inglismaal on erialaorganisatsioonidel oluline koht täienduskoolituse korraldamises, selgitas John Feather. Tuleb tegutseda nii, et tööandja hakkaks mõistvalt suhtuma vajadusse loovutada oma töötajatele aega seminaridel osalemiseks ja raha kursuste finantseerimiseks, arvas ta.

Kuigi Inglismaal peaks raamatukogutöötaja palk sõltuma aastatest, mis ta on töötanud raamatukogus, töötatud aastatest ja enesetäiendamistest, siis kahjuks seda kohati ei arvestata, tões Inese A. Smith.

Tiiu Valm rääkis Eesti kolmetasandilisest täienduskoolituse süsteemist, mis on end igati õigus-

tanud. See on:

1) Kultuuritöötajate Täienduskool, mis kujundab oma töö ümberkoolituskeskuse ning vabahariduskeskuse, senna,

2) rahvaraamatukogutöötajate enesetäiendusüritused (korraldatakse RR, ELR), mida tuleks läbi viia praegusest harvemini või kaugõppe vormis, sest raamatukogusid on raske sulgeda,

3) ERÜ poolt korraldatav rahvusvaheline täienduskoolitus.

Praegu ja ka järgmisel aastal kantakse täienduskoolituse kulud osaliselt riigieelarvest. Enesetäiendamisel võiks olla seos ka töötasuga.

Raamatukoguhoidjate Koolituse Nõukogu tegemistest ja tulevikukavadest kõneles nõukogu esinaine Evi Rannap. Nõukogu praegused tegevussuunad on järgmised:

1) tööalane koolitus - täiend- ja ümberõpe, antud hetkel peamiselt raamatukogundusliku erihariduseta töötajale;

2) kutseeksamit sooritada soovijaile eksamieelsete kursuste regulaarne korraldamine;

3) kutsenõuete koostamine. Praeguseks on valminud saksa eeskujude järgi tehtud projektid nii rahva- kui kooliraamatukogu töötaja kutsenõuete kohta;

4) taseme- ja tööalase koolituse perspektiivplaanide koostamine, temaatika määratlemine;

5) pidev töö raamatukoguhoidjate atesteerimisjuhenditega;

6) kindlate praktikabaaside määramine raamatukogundusharidust andvatele koolidele;

7) selgitamine, kui palju vajatakse haritud raamatukoguhoidjaid ja infotöötajaid.

Tuleb lähtuda reeglist, et igaühel on õigus täiendõppele!

Ene Riet

MÕTISKLUSI UUENEVAST RAAMATUKOGUNDUSKOOLIST

Meie kujundame oma töövahendid ja seejärel kujundavad töövahendid meid – need sõnad sobivad raamatukogunduse ja ka raamatukogutöötajaid ettevalmistavate koolide iseloomustamiseks olevikus ja tulevikus. Ühelgi teisel alal ei muutu töövahendid nii kiiresti kui infoteaduses. Muutused on nii kiired ja mitmekülgsed, et selle perspektiivsel planeerimisel ei pea arvestama ainult informatsiooni levitamise võimalusi käesoleval ajal, vaid ka tulevikus.

Uus tehnoloogia informatsiooni kogumiseks ja väljastamiseks (CD-ROM, videotekst, sidussüsteemi andmebaasid, rahvusvaheline telekommunikatsioonide võrk, faksiimile kasutamine jm.) on infoteaduses revolutsiooniline ja toob põhjalikke muutusi raamatukogundusse. Praegu eksisteerivad informatsiooniasutused on saanud väljakutse uutelt alles tekkinud asutustelt, kes esimestest efektiivsemalt rahuldavad klientide infovajadust.

Raamatukogud peavad leidma uusi teid informatsiooni salvestamiseks ja edastamiseks, et konkureerida kommertsfirmadega. Me ei pea mitte ainult aru saama uuest tehnoloogiast ja selle võimalustest, vaid ka tarbija muutuvast nõudlusest ja käitumisest.

See viib paratamatult küsimuseni, kuidas raamatukogunduskoolid nende asjadega tegelevad. Suletavate raamatukogunduskoolide arv suureneb pidevalt. Õpetajad on asunud ennast kaitsma, väites et ülikoolid esitavad raamatukogunduskoolidele liiga suuri nõudmisi. Ülikoolid seevastu väidavad, et raamatukogunduskool lihtsalt ei sobi teadusliku kallakuga ülikooli mudelisse. Suures osas on selline arusaam raamatukogunduse õpetajate kujundatud, sest nendel koolidel on olnud madal teaduslik produktiivsus.

Raamatukogundust õpetavad koolid on säilitanud ebaterve sõltuvuse ja

praktikute poolt peale surutud arglikkuse – olukord, mida peegeldavad ka enamuse nende tööplaanid. Koolide töökavades, mis on küllalt piiratud ka ajaliselt (2 a.), on välditud ebapraktiliste, kuid vajalike intellektuaalsete ainete õpetamist, nagu näiteks informatsiooniteooria, teadmiste sotsioloogia, õppimise psühholoogia, lastepsühholoogia, tunnetusteooria, suhtlemisteooria, organiseerimisteooria jt. Need, kes on end raamatukogunduslikus hariduses kaua isoleerinud akadeemilisest põhiliinist, on nüüd okeeritud, leides end kõrvale tõrjutuna. Oleks vaja haridust, mis võimaldaks raamatukoguhoidjal määrata kindlaks lugeja vajadusi, püstitada eesmärgid, analüüsida probleeme ja lahendada need loomulikul viisil, võtta osa raamatukogu kasutajatele määratud programmide planeerimisest, organiseerimisest ja juhtimisest. Kuna seda kõike praegu raamatukogunduskoolides arvestatud ei ole, pole sugugi imelik, et raamatukogudega seotud asutused peavad nende koolide programme ebaolulisteks ja halbadeks.

Paljud raamatukogundusspetsialistid hindavad koolide töötulemusi ainult selle põhjal, kuidas lõpetanute teadmised vastavad olemasolevatele raamatukogutöö nõuetele. Kuid tänapäevaks ettevalmistuse saanud üliõpilane on tuleviku jaoks liiga väheste teadmistega. Koolid ei tohi osutada vastupanu muudatuste tegemisele ja ignoreerida uuendusi, muidu tõrjutakse nad kui ajast maha jäänud kõrvale. Nii on juhtunud juba paljudes. Uuendamisse tuleb kaasata kõige paremad, loova vaimuga üliõpilased, kuna neid ootab ees palju komplitseeritum ja nõudlikum töö kui seda tänapäeval tehakse.

Kas praegu kasutuses olevate programmide järgi ikka valmistatakse ette üliõpilasi, kes vastavad sellistele nõuetele? Raamatukogun-

duskoolid ja asutused, kus töötavad selle eriala inimesed, peavad aru saama oma vastastikusest sõltuvusest, respektierides samas ka mõlema iseseisvust. Koos tuleb ületada raskused, mida infoajastu kaasa toob.

Raamatukogunduskoolid peavad avatumalt suhtuma eksperimentidesse ja arvestama uute infosüsteemidega. Ei ole vaja loobuda traditsioonilistest õppeprogrammidest, kuid tuleb katsetada ka tulevikku suunatud programme ja struktuure.

Elukutselised raamatukoguhoidjad peavad aitama kindlaks määrata lugejate harjumusi, pannes enam rõhku küsimustele, millele lugejad ei suuda vastata, ja protsessidele, millega nad ei suuda kohaneda.

On vaja uurida, millised on üliõpilaste teadmised ja kas need vastavad vajadustele, ning neis õpilastes arendada oskust lahendada probleem ise, mitte kasutada valmis mudeleid.

Informatsiooni küllus tekitab hulga vastust vajavaid küsimusi. Selle levitamise uusi vorme on väga palju. Kõike pakutavat ei suuda inimene haarata või omandada. Väga suure valiku puhul hakkab tarbija infot vältima või teeb lihtsalt poolikuid järeldusi.

Kogu ühiskond ja koos sellega ka raamatukogundus on suurte muudatuste lävel. Õpetajad peavad olema sillaks tulevikku. Tehtud muudatused peavad olema põhjalikud ja sisulised. Nende tegemiseks on vaja aga uut mõttelaadi, sest uued struktuurid ei kujune iseenesest. Nad tekivad, kui vaadata maailma uue pilguga, mis on suunatud tulevikku, mitte igatsevalt üle öla minevikku piiludes.

Budd, R. W. A new library school of thought // Library Journal. - 1992. - Vol. 117, N. 8 - P. 44-47

Refereeris Kirsti Ora

EUROOPA 9. LUGEMISE KONVERENTS "KIRJAOSKUS JA DEMOKRAATIA"

"Literacy and Democracy"
(õpetamisteooriad ja praktika)
Ungaris, Budapestis
23.-27. juulini 1995

Teemad:

1. Kakskeelne (mitmekeelne) kirjaoskus - 21. sajandi alternatiiv (*Bilingual (multilingual) literacy education: Alternatives for the 21st century*)

2. Jutlust pidada või õpetada - iseseisev töö tunnis (*Preaching or teaching: Independent learning in the classroom*)

3. Õpetada arvuti abil lugema ja kirjutama - õpetaja võimalustest (*Computer aided reading and writing: A new challenge for teachers*)

4. Lõputu vaidlus: televisioon või raamatud (*TV and reading: A continual controversy*)

5. Vaeglugemine ning selle eduka ravi meetodid (*Reading disability: Successful remedial strategies*)

6. Tunnis loetava kirjanduse valik (*Literature-based reading programs in the classroom*)

7. Lugemise temaatika (*Reading in the content areas*)

8. Erinevad riigid - erinev meetoodika (*Different countries - varied methods*)

9. Kuidas ületada kultuurilisi eelarvamusi (*Overcoming cultural biases*)

10. Raamatukogu roll lugemisoskuse arendamisel (*The role of libraries in reading education*)

11. Kirjaoskuse uurimise suundadest tänapäeval (*Current trends in literacy research*)

12. Vabad teemad (*Free papers*)

Konverentsi töökeel on inglise keel.

Ettekande teesid ning osavõtuanket palun saata HUNRA konverentsisekretariaati hiljemalt 31. jaanuariks 1995.

Lähemat teavet ja avalduse blanketi saab:

EstRA, Lai 13, Aira Lepik

KOOSTÖÖPAKKUMINE LEIPZIGI TEHNIKA, MAJANDUSE JA KULTUURI KÕRGKOOList

Balti riikidega koostöö kavandamiseks infoteadustealases erihariduses viibis 19.-20. septembrini Tallinnas prof. Engelbert Plassmann Leipzigit.

Kölni Raamatukogunduskõrgkooli (*Fachhochschule für Bibliotheks- und Dokumentationswesen in Köln*) professor doktor Plassmann töötas 1991. aasta sügisest Leipzigit, et sisuliselt ja organisatsiooniliselt edendada seal raamatukogundushariduse andmist.

Leipzigi kultuuritraditsioonid ulatuvad kaugesse minevikku. Juba 1481. aastast on Leipzig seotud trükindusega, 17. sajandi lõpust korraldatakse seal raamatumeeste ning 1884 asutati Saksa raamatuja trükikunsti muuseum (*Deutsches Buch- und Schriftmuseum*). 1912 loodi Leipzigit Saksamaa rahvusraamatukogu (*Deutsche Bücherei*).

Ka raamatukogundusharidust on Leipzigit ikka aegade jooksul õpetatud ja õpitud. Tegutseb Leipzigi Tehnika, Majanduse ja Kultuuri Kõrgkool (*Hochschule für Technik, Wirtschaft und Kultur Leipzig*), kus kaheksast teaduskonnast ühes saab õppida raamatukogu- ja info-töötajaks. Õppesuund "Raamat ja muuseum" (*Fachbereich Buch und Museum*) võimaldab õppida raamatukogundust, trükindust ja museoloogiat.

Prof. Plassmann tutvustas infoteaduste osakonna õppejõududele Leipzigi Tehnika, Majanduse ja Kultuuri Kõrgkooli raamatukogunduse õppekava, õppetöö korraldust, praktikate läbiviimise korda ning sealsete õppejõudude teadus- ja arendustegevust.

Prof. Plassmanni Saksamaa nõ. uutes liidumaades saadud kolmeaastane töökogemus võimaldas tal hinnata nende raamatukogunduse seis. Oma tähelepanekuid jagas ta ka Eesti kolleegidega TPÜst. Ta märkis, et Saksa nõ. uutes liidumaades antav raamatukogundusharidus baseerub ka 1990ndate aastate alguses paljus endistes sotsialismimaades tunnustatud erialatõdedele ning suures osas vene keelest tõlgitud erialal kirjandusele, õpetuses ei tutvustata kaasagset infotehnoloogiat, tudengid on saanud oma

töökogemused enamasti Saksa Demokraatliku Vabariigi raamatukogudest jne.

Palju leidsime sarnasust endise Saksa DV ja Eesti NSV erialaõpetuse sisu ja korralduses. Nüüdsed õppekavad annavad TPÜ tudengile infoteaduse erialal märksa avaramad võimalused ja mitmekülgsemad teadmised-õskused.

Prægune õppekava, mille alusel Leipzigi Raamatukogunduse Kõrgkoolis haridust 8 semestri ehk 4 õppeaasta jooksul omandatakse, sisaldab 120 ainepunkti mahus teoreetilist ja praktilist õpetust, studium lõpeb diplomitöö koostamise ja kaitsmisega. Raamatukogunduse valitud spetsialiseeruvad 3. kursusel kas rahva- või teadusraamatukogude probleemataktale. Kõrgkooli lõpetanust saab diplomeeritud raamatukoguhoidja (*Diplom-Bibliothekar*).

Prof. Plassmann tundis huvi, millised on TPÜ võimalused arendada infoteadusala eriharidust ning oli meeldivalt üllatunud suurest konkursist sisseastumiseksamitel. Viimastel aastatel on teistes Balti riikides selle eriala õppegruppide täitmise olnud probleemne. Oma jutuajamise käigus **jõudsime edasise koostöö suhtes järgmisele kokkuleppele:**

- õpetamise ja õppimise tarbeks saadetakse TPÜ infoteaduste osakonnale valikuliselt tasuta saksakeelset erialakirjandust (eelkõige õpikuid, monograafiaid ja käsiraamatuid);

- ülele TPÜ infoteaduse eriala saksa keelt valdavale tudengile pakutakse võimalust õppida Leipzigit 1995. aasta sügissemestril;

- TPÜ infoteaduste osakonna õppejõududel võimaldatakse osaleda 1995. aasta kevadel Leipzigit korraldataval Kesk- ja Ida-Euroopa raamatukogunduse ja infoteadustealast haridust andvate institutsioonide konverentsil.

Prof. Plassmann tutvus ka Eesti Rahvusraamatukoguga ning tundis huvi raamatukogutöötajate täiend- ja ümberõppe võimaluste vastu Eestis.

*Raamatukogunduse õppetooli dotsent
Aira Lepik*

KUTSEKSAM – MIS SEE ON?

Eesti raamatukogunduse jaoks tähelepanuväärne sündmus leidis aset 18. mail 1994: toimus esimene raamatukoguhoidjate kutseksam ja anti välja esimesed kutsetunnistused. Et tegu on millegi nii põhimõttelisega nagu raamatukogundusliku harituse kontroll, vääriks selle esmakordne läbiviimine ehk pisut täpsemat valgustamist kui kuluaarivestluste järelkajades.

Eksamijuhend, mis kinnitatud kultuuri- ja haridusministri 1993. aasta 30. detsembri määrusega nr. 20, sätestab korra, mille kohaselt eksami sooritavad raamatukogutöötajad, kes töötavad raamatukoguhoidja kutset nõudvatel ametikohtadel, kuid kellel raamatukogunduslik eriharidus puudub. Kutsetunnistus annab õiguse töötada raamatukogunduslikku eriharidust nõudvatel ametikohtadel. Seega peaksid tunnistust taotlema need, kel soov kindlustada oma ametikoht raamatukogus. Kas tunnistus seda aga kindlustab? Nagu teame rahvaraamatukogude seadusest, saab rahvaraamatukogu omanikuks olla riik, kohalik omavalitsus, mistahes juriidiline isik või eraomanik. Raamatukogu avatakse ja likvideeritakse omaniku otsusega. Kas võib loota, et omanikku, kes on otsustanud oma raamatukogu likvideerida, huvitab seal töötava inimese hariduse tase või kutseoskused? Vaevalt küll. Omaniku huvid sõltuvad tuhandest muust asjaolust. Seega ei ole rahvaraamatukogu töötaja kutsetunnistuse kättesaamise järel oma ametikohaga kindlustatum. Teadus-, eri-, haridus- asutuste ja Rahvusraamatukogu rahvaraamatukogude seadus ei puuduta. RRil on oma seadus, teadusraamatukogud töötavad oma põhikirja järgi. Vist küll üheski neist ei seata seal töötamise eeltingimuseks raamatukogunduslikku eriharidust. Pigem vastupidi – praktika näitab, et nendes töötavad väga erineva hariduse omandanud inimesed, ja ei ole olnud kuulda, et mõne raamatukogu direktor

oleks kohustanud oma töötajaid kutseeksamit sooritama. Seega puudub meil õigupoolest motiiv eksamit teha.

Kuid kes teab, kes teab. Võib-olla see kõik veel tuleb, võib-olla seatakse palgad sõltuvusse eriharidusest ja töökohad kutsetunnistusest. Määrus on olemas ja näikse kehtivat kõigi raamatukogutöötajate kohta. Ometi valitseb kõiges selle rakendamise puutuvast teatav ebamäärasus ja segadus ning raamatukogus töötavatel inimestel on raske otsustada, kuidas siiski suhtuda kutseeksamisse. Allakirjutanu, tundes osakonnajuhatajana teatavat moraalset kohustust jõuda asjas selgusele, otsustas eksami koos kõigi selle juurde kuuluvaga läbi teha. Sooritasin esimese, kõrgema astme eksami, mida järgnevalt kommenteeriksin nii eksami sisu kui vormi küljest ja seda teadusraamatukogu töötaja seisukohast.

Kõigepealt soovitatava kirjanduse sisust, mis ju peaks peegeldama, mille esitamist eksaminandilt oodatakse. Lühidalt võib kirjanduse valiku kohta väita, et see on 1) rahvaraamatukogudekeskne, 2) retrospektiivne (kirjeldab enamasti raamatukogude seisuga ja tööjuhiseid 70.–80ndatel aastatel), 3) on mõeldud kas raamatukokku alles tööle asuvatele või raamatukogundusega ainult kaudselt kokku puutuvatele inimestele (näit. omavalitsuse töötajatele). Nimestikust praktiliselt puudub uuem infoalane kirjandus (selles toodud "Informaatika ABC" anti välja tubli neliteist aastat tagasi); puudub kirjandus raalkataloogide ja raamatukogu automatiseerimise kohta, kuigi küsimused selle kohta programmis on; kogude ja komplekteerimise alalõigu kohta pakutakse vaid 1972. aasta (!) brošüürist "Avariilid" ja osaliselt aegunud 1987. aasta "Tsentraliseeritud raamatukogusüsteemi töökorraldust"; teeninduse teema juures oleks võinud küll olemata olla nõukogude propaganda parimate näidete tasemel üllitised "Raamatu-

näituse korraldamine" (1982) ja "Lugejateeninduse probleeme" (1989); väga ulatusliku ajaloolise teemabloki kohta pakutud kirjanduses on liiga palju "müra" 70.–80ndate vaimus – ühesõnaga programmis soovitatud kirjanduse valik tekitab piinliku tunde, nagu poleks aeg eesti raamatukogunduses viimastel aastatel suurt edasi läinud. Välja arvatud mõned sümpaatsed erandid, mis enamasti pärit viimaste aastate jooksvast erialakirjandusest. Tegelikult sobib see, mis kirjas programmi lõpus kui lisa soovitatud kirjandusele ja mis viitab eelkõige uemale raamatukogunduslikule perioodikale, standarditele jne., tulevasele eksaminandile tutvumiseks märksa enam. See näitab praegust ja tegelikku seisuga Eesti raamatukogudes, mis pole enam kaugelki nii tardunud. Loomulikult võib ja saab iga eksamiks valmistuja ise valida, mida ja millest lugeda, aga aeg, mis kulub u. 3000 lehekülje seast tarbetu väljapraakimisele ja iseendale uue soovitava kirjanduse nimestiku koostamisele, on raisatud aeg ja see peab küll jääma programmi koostajate südametunnistusele.

Oleks olnud ehk lugupidavam praktilises töös rakendunud kolleegide suhtes alustada neile vajalike enesetäiendusmaterjalide kokkupanemisest ning alles seejärel kutsuda inimesi eksamit tegema. Kui aga eksami kaudsekski eesmärgiks ei olnud mitte raamatukogutöötajate erialateadmiste parandamine, vaid lihtsalt hetkeseisu fikseerimine, siis võinuks kogu programm olemata olla: inimesed oleksid lihtsalt kirjeldanud oma igapäevast tööd.

Mis puutub eksami vormi või korraldusse, siis lootkem koos komisjoni liikmetega, et nemandki õppisid esimesest korrast ja et järgmine eksam sujub paremini. On väga soovitatav, et eksaminandid teaksid enne eksamit täpselt, millised on nende praktiliste oskuste nõuded (ja kas kataloogitakse ainult sund- või valikelementidega,

Lugeja arvab:

kas tehakse viitekaarte jne.) ja kui ulatuslik peab olema kirjalik vastus. Jäi arusaamatuks, miks ei või eksaminandid eelnevalt teada eksamipiletite küsimusi. Küsimused olid küllalt erineva mahuga. Näiteks ei ole võrreldav teadmiste hulk, mida nõuab vastus küsimusele "Raamatukogude areng E. V.-s (1918–1940). ERÜ tegevus. A. Sibul, F. Puksoo" ja küsimusele "Raamatukogu ja ühiskond". Paljud punktid olid räägitavad omaenda kogemustest, paljudeks tuli sõna otseses mõttes õppida. Ka oleks tingimata vaja kinni pidada esimeses konsultatsioonis välja kuulutatud vastamisajast, 40 minutist. Eksam venis seekord viietunniliseks. Ehk sujub sügisene eksam libedamalt!

Kokkuvõtteks mõned eksamil ja selleks valmistudes sünenenud mõtted raamatukogunduslikust haridusest üldse.

Küllap ollakse nõus, et teadmiste ja oskuste skaala, mida nõutakse eri tüüpi raamatukogude töötajatelt, on äärmiselt lai. See, mis sobib suurepärastelt rahvaraamatukogusse, ei rahulda eri- ja teadusraamatukogu. Ei ole suurt midagi peale hakata üksnes raamatukogundusliku eriharidusega näiteks kunstikogudega töötades – sinna sobib kunstiajaloolane; väga raske, kui mitte võimatu on töötada vanade raamatutega, kui ei tunne ladina keelt; ei saa ka hästi liigitada või märksõnastada, kui pole vastava erialaga varem kunagi kokku puutunud – olgu siis kirjereeglid nii selged kui tahes. Erinevad on eri tüüpi raamatukogude liigituse alusedki – rahvaraamatukogudel on oma tabelid, teadusraamatukogud kasutavad UDK liigitussüsteemi. Ja nii edasi ja nii edasi ja nii edasi. Kuna suure osa raamatukoguharidusest näikse moodustavat mitmesuguste tööjuhendite meeldejätmise, tuleb nentida, et nende juhendite tundmine aitab praktikas vaid juhul, kui asutakse tööle just vastavat tüüpi raamatukokku. Igal muul juhul tuleb ümber õppida. Vaatamata Eesti raamatukogudes teoreetiliselt kehtivatele ühtsetele kirjereeglitele, näitab praktika,

et kataloogiti on erinevused üsna olulised (vanad preisi järjestusreeglid, suureformaadilised sedelid jmt.). Äärmiselt hädavajalik tänapäeva raamatukogus on ka rohkem kui ühe võõrkeele oskus. Keda ja kellele siis õigupoolest koolitatakse meie raamatukogunduslikku eriharidust jagavates koolides – TPÜs ja Viljandi Kultuurikolledžis? Võib-olla tuleks seda haridust kuidagi praegusest rohkemal määral diferentseerida? Võib-olla oleks otstarbekas teatavat osa teiste erialade üliõpilastest varustada raamatukogunduslike eriteadmistega – lugeda erikursusi jmt? Sest tänapäeva raamatukogu ei ole enam päris seesama institutsioon, mis ta oli eelmiste vabariikide ajal. Või on?

Katrin Kaugver

*Tartu Ülikooli raamatukogu,
osakonnajuhataja*

Korraldaja arvab:

KUTSEEKSAMIST

Alates 1. jaanuarist 1994 kehtib Eesti Kultuuri- ja Haridusministeeriumi 1993. aasta 20. detsembri määrus nr. 20 "Raamatukoguhoidjate kutseeksami juhend", mille kohaselt erihariduseta raamatukoguhoidjad, kes töötavad raamatukoguhoidja kutset nõudvatel ametikohtadel, sooritavad raamatukoguhoidja I (kõrgema) või II (madalama) astme kutseeksami.

Eesti Vabariigi rahvaraamatukogude seaduse III peatükis on kirjas, et raamatukogu juhatajaks võib olla vaid raamatukogundusliku haridusega isik. Kultuuri- ja haridusministri määrusega on nüüd ka rahvaraamatukogu teistele töötajatele kehtestatud vastavalt ametikohale haridusnõuded. Erandi moodustavad teadusraamatukogud, mille paljude tööoperatsioonide spetsiifilisuse tõttu otsustab iga teadusraamatukogu juhtkond ise,

missugused ametikohad nõuavad eriharidust.

18. mail 1994 sooritasid kutseeksami 25 raamatukoguhoidjat, peamiselt kooli- ja rahvaraamatukogudest, aga ka Tartu Ülikooli Raamatukogust.

Kutseeksamit korraldab tööriühm tegutseb 1992. aasta septembrist. Eksamiprogrammi orientiiriks võeti I astme puhul Tallinna Pedagoogikaülikooli, II astmel Viljandi Kultuurikolledži aineprogrammid. Eksamiprogrammides otsustati jääda ühtse struktuuri juurde. Põhiaineteks valiti raamatukogundus, bibliograafia ja informaatika. Eksami- ja testiküsimused hõlmavad kõiki raamatukogunduse üldpõhimõtteid, aluseid, raamatukogude tüpiseerimist, juhtimist, töö planeerimist, aruandlust, kogude koostist, arvestust jne. Eksami mahu tõttu loobuti kirjanduse ja võõrkeelte tundmise kontrollist.

Eksamiprogrammide juurde lisati lugeda soovitatava kirjanduse loetelud, mis olid aga üsna napid, sest vajalikku ajakohast kirjandust on eesti keeles vähe. Paljusid olemasolevaid artikleid või meetoodilisi materjale polnud aga nende aegumise tõttu otstarbekas soovitada, kuna elu on kiiresti muutuv.

Eksamiprogrammide ja hiljem kutseeksami juhendi projektiga tutvusid Eesti suuremad teadus- ja rahvaraamatukogud ning esitasid töögrupile omapoolseid märkusi, ettepanekuid, arvamusi, mida ka arvestati. Ka Raamatukoguhoidjate Koolituse Nõukogu tegi oma korrektureid.

Kutseeksam koosnes suulisest ja kirjalikust osast (raamatute kataloogimine ja liigitamine). Mõlemad rühmad valmistusid ajakokkuvõimõttes eksamiks paralleelselt, sest eksamit sooritada tahtjaid oli küllalt palju. I astme raamatukoguhoidja kutseeksami tegijad vastasid küsimustele suuliselt, II astme taotlejad täitsid testi.

Konsultatsioonis juhiti tähelepanu uudiskirjandusele. Vene rahvusest raamatukoguhoidjad vajasid selgitusi raamatu- ja raamatukogude ajaloost,

erialbibliograafiast, informatsiooni tähtsusest, infokriisist jm.

Eesti Rahvusraamatukogu raamatukogunduse osakonna teabetoas oli eksamate aegu välja pandud eksami-sooritajatele vajalikku kirjandust.

Enamasti vastati "rahuldavalt", kuid oli ka neid, keda heatahtlik eksamikomisjon pidi küsimustega suunama. Kui raamatute paigutusviisi nimetatakse vasakult paremale paigutuseks või kui raamatukogu mõõblit nimetatakse dokumentide loetelus, siis ei ole vist kahtlustki asjatundmusest. Kõige enam eksiti kataloogimisreeglites, raamatukogundust reguleerivas seadusandluses, komplekteerimise, bibliograafiatöö põhimõtetes, raamatukogude tüpoloogias.

Halvasti tunti ajakirja "Raamatukogu" erialaartiklid. Ometi on just "RK" s praegu eesti keeles kõige paremini kajastatud uuemad ja aktuaalsemad raamatukogunduse probleemid, raamatukogude koostööprojektid, rahvusvahelised suhted, ERÜ tegevus töögruppide ja -valdkondade kaupa, teadus-, rahva- ja kooliraamatukogude hetkeseis.

Teatavasti on Skandinaavia ja ka teiste maade raamatukogunduses väga teravalt tõstatatud küsimus raamatukoguhoidjate raamatukogundusliku hariduse ja raamatukogunduslike teadmiste omamise nõude seadusandlikes aktides sätestamise vajalikkusest. Ka Eesti raamatukogudes peaksid loomulikult töötama oma eriala asjatundjad. Selleks tuleb veel aga palju tööd teha.

Krista Talvi

RRi raamatukogunduse osakond

MIKS POLE MEIL ILMUNUD RAAMATU- JA ARTIKLITEKROONIKAIK?

Mida Eesti Põllumajandusülikooli raamatukogu pidi selle pärast tegema?

On hämmastav, et tänaseks ollakse Eestis artiklikroonikate trükist ilmutamisega ajast maha jäänud neli aastat. "Artiklite ja retsensioonide kroonika" 1989 nr. 11 oli aastaid kõige viimane. Tõsi, hiljuti ilmusid nr. 12/89, nr. 4-6/90, aga olukord on endiselt kurb.

Ligi kolmeaastane vaheaeg 1993. a. alguseni haigutas ka "Raamatukroonikate" ilmutamisel.

Arvan, et mitte ainult Eesti Põllumajandusülikooli raamatukogu bibliograafiaosakond ei pidanud neil vahepealsetel aastatel rakendama rohkem tööjõudu ja suurendama nende väljaannete hulka, mida tuli jooksvalt bibliografeerida, et natukenegi leevendada riiklike kroonikate puudumist. Aga need perioodikaväljaanded, kogumikud, konverentside teesid ja pisitrükikodade tööd, mida meie raamatukogu ei saanud tellida ja meie bibliograafia ei saanud kätte - nende artiklid on meie bibliograafiaosakonna kartoteekides kajastamata. Ilma kroonikateta ei jõua me neile jälile saada.

Eriti täiuslikud peaksid olema kõrgkooliraamatukogu bibliograafiaosakonna kartoteegid oma õppejõudude-teadlaste trükis avaldatud töödest. Kasvõi ainuüksi oma üliõpilaste, magistrandide, doktorantide koostatavate diplomi jt. uurimistööde tõttu, et nad saaksid kogu materjali kätte kaasaegsel teaduslikul tasemel.

Arvestades kroonikate puudumist ning paratamatuid lünki meie osakonna poolset jooksvalt bibliografeerimisel, olime sunnitud laskma EPMÜ õppejõududel-teadlastel ise koostada oma ilmunud tööde loetelu. Nad on nimestikke koostanud 1990., 1991., 1992. ja 1993. a. kohta. Eelnevalt saatsime kõigile ülikooli õpetoolidele näidetega varustatud ulatusliku metoodilise juhendi artikli- ja raamatukirje koostamise kohta. Bibliograafiaosakonna töötajad on saanud nimestikke võrrelnud oma autorikartoteekidega ning viimaseid täiendanud. Sageli tuli õppejõult paluda ka originaaltöö kohale-

toomist, kui me ise ilmumisallikat ei näinud. Niisuguse põhjaliku koostöö tulemusel täienesid meie autorite tähestik- ja süstemaatilised kartoteegid igal aastal mitme tuhande kaardi võrra. Lisaks muidugi veel kaardikirjed, mis saadud jooksvalt bibliografeerimisel nii EPMÜ autorite, kui teiste autorite poolt põllumajandusteemaliste kirjutiste kohta. Momendil bibliografeerib meie osakond kõiki tuumakaid põllumajandusartikleid 19 ajalehest ja 50 ajakirjast ning paljudest eesti, vene- ja võõrkeelsetest kogumikest. Nii lisandus 1993. aastal meie osakonna kartoteekidesse 11 600 kaarti. Peale selle saadab raamatukogu EPMÜ teadlaste artiklikirjeid FAO keskuse arvutisüsteemi.

Kogu see tööhulk oleks olnud väiksem ja vähem vaevaline, kui meil oleksid olnud valmis-võtta õigel ajal ilmunud kroonikad.

Huvitav (vajalik) oleks lugeda selle ajakirja veergudelt asjaosaliste põhjendusi, miks seisid artikli- ja raamatukroonikad nii palju aastaid trükkimise ootel. Kas kroonikad ei saaks nüüd järjepannu kõik korraga ilmavalgust näha?

Mare Kivitar

*Eesti Põllumajandusülikooli
raamatukogu bibliograafiaosakonna
juhataja*

11. mail 1994. a.

Kirjale on lubanud vastata meie järgmises ajakirjanumbris Eesti Rahvusraamatukogu teenindusdirektor Kalju Tammaru. (Toim.)

EESTIS KIRJUTATUD, ENT KIRJASTAMATA JÄÄNUD RAAMATUTEST

OSKAR KRUUS

1. Eesti akadeemiline kirjanduslugu on ülearu tähtsaks upitanud Teise maailmasõja ajal Moskvast tellitud peopesasuured värsikogud ning mõned juturaamatud, kuid alahinnanud samal ajal kodumaal avaldatud kirjandust. Ometi jäi eesti kirjandust kandvaks talaks just Tallinnas ja Tartus avaldatud teoste rida. Marie Underi ja Henrik Visnapuu väärtuslike luuleraamatute ("Mureliku suuga", "Tuule-ema") kõrval ilmusid Eestis ka silmapaistvad romaanid: August Gailiti "Ekke Moor", August Mälgu "Hea sadam" (+jutustustekogu "Kadunud päike"), Karl Ristikivi "Rohtaed", Karl August Hindrey "Taaniel Tümmi tähelend", Albert Kivika "Karuskose" ja Ain Kalmuse "Soolased tuuled". Eesti nõukogude kirjandus ei saanud samal ajal hakkama ühegi romaaniga, ka Leningradis nälgas surnud Enn Kippeli "Isamaa pojad" jäi pooleli. Pealegi oskasid sovjetlikud kirjandustegelased viimase käsikirjast osa ära kaotada.

Kuid Eestis sõja ajal avaldatud raamatud ei kujuta endast veel kogu kirjanduslikku loomingut, mis kodumaal sündis. Rida romaane ja jutustusi jäi "Eesti Sõna", "Maa Sõna", "Postimehe" ja mõne väiksema ajalehe joonealuseks, kaante vahele jõudmata: Mait Metsanurga "Teekonna lõpp" ja "Kuldaväart poeg", Valev Uibopuu "Võõras kodu", Elmar Öuna "Metsas", Rihhard Iheri "Kaheksa kellalööki" ja "Tagasi ellu", Herta Laipaiga "Teenijatüdruk Kärt", Valve Saretoki "Mis Jumal on ühte pannud ..." ja mitmeid teisi. Neist ainult Valev Uibopuu "Võõras kodu" sai "Orto" kirjastusel Rootsi väikelinnas Vadstenas 1945. aastal raamatuks, teised on jäänudki ajalehtede veergudele koltuma. K. A. Hindrey romaan "Aovalgete akende aegu" on samuti

kirjutatud sõja-aastatel, ent ootab kirjastajat tänapäevani.

Paar sõja ajal valminud käsikirja trükiti teisendatult ka Tallinnas nõukogude kirjastuste väljaandel. Nii lisas Juhan Sütiste oma seismajäänud luuletuskogule "Keskpäev" nõukogulike kolleegide poole pöörduva proloogi "Te tulite" ning raamat ilmus pealkirjaga "Umsed päevad" Jaan Kärneri vastutaval toimetusel 1945. aastal. (Autor küll ise raamatut ei näinud.) Betti Alveri sõja-aastate luuletuskogu "Elupuu" jäi aga käsikirja pikemaks ajaks. Alles 1966. a. lisas ta "Elupuu" põhiosa mahuka valikkogu "Tähetund" keskmistesse tsükklitesse.

2. Teisel arbujaate hulka kuulunud luuletajal oli aga luuletuskogu jagu värsse Eestist kaasa võtta. Bernard Kangro ise on informeerinud: "Sahtlisse kogunenuid üritasin kokku panna ühise pealkirja all "Hingede päev". Selle kirjastamine aga muutus järjest illusoorsemaks." (B. Kangro, Minu nägu, Lund 1970, lk. 107.) Nii võis ta Rootsis avaldada luuletuskogu, mis sai esimeseks eesti luuletuskoguks paguluses. "Põlenud puu" ilmus Karlstadi juba 14. juunil 1945 (Minu nägu, lk. 127). Autori enda dateeringuga "Põlenud puu" eksemplaris (aratõmme O. Kruusil) leidub andmeid, et Tartus on kirjutatud vähemalt 11 luuletust ning 1944. aasta sügisel Valklas ja selle ümbruskonnas page-misvõimalust oodates vähemalt 21 luuletust. (Kõigi luuletuste sünnikohta pole autoril meeles ega selgu ka sisust.) Kuid mitte kõik pärast "Reheahju" Eestis kirjutatud luuletused pole Kangro paigutanud "Põlenud puusse". Koondkogus "Minu nägu" leidub vahepealne "Vahepõimik III" 30 luuletusega. Nii võib

küll nentida, et Kangrol oli kaasa viia kogutäis luuletusi, ehkki ta ei paigutanud neid ühte kogusse.

Kodurannast lahkumisel elas Kangro üle luulepalangu (paari kuuga paarkümmend luuletust), võõrsil esialgu aga luulekihk hääbus. Esimeses peatuspaigas Örnköldsvikis on sündinud vaid paar luuletust ning ka järgmises kohas Ulricehamnis kirjutatutest leidub "Põlenud puus" vaid kolm luuletust ("Tule, tuul!", "Külmal tunnil" ja "Kodu linnud"). Saatuskaaslane Raimond Kolk on küll Ulricehamnis veedetud kuude kohta kirjutanud: "Kui Kangro kirjutab, tuli Maria Kangrol jalutama minna. Niipalju kui ma tähele panin, tuli tal õige palju jalutada." (R. Kolk, Tuulisui ja teised, Stockholm 1980, lk. 7.), kuid siinkohal humoristlikku tooni taotlenud R. Kolk on siiski liialdanud – 3. veebruaril 1945 siirdus Kangro Karlstadi arhiivitööle ning alles seal hakkas ta rohkem kirjutama. ("Põlenud puu" sisaldab 10 Karlstadi loodud luuletust.) "Põlenud puule" joonistas autor ise kaanekujunduse ning see trükiti Lääne-Rootsis Arvika väikelinnas tuhandes eksemplaris ja saadeti tellijatele peamiselt postiga. Mõne kuu jooksul suudeti kogu trükk ära müüa. Nii oli siis esimesel võõrsil ilmunud, ligi tuhat värsirida esitaval luuletuskogul õnnelik saatus ning see lõi hea traditsiooni. (Andmed pärinevad kogumiku "Minu nägu" vahekommentaari lk. 127.)

3. Ka teine võrumaalane Artur Adson viis kohvrisk kaasa Eestis avaldamata jäänud käsikirju. Ajakirjanduse andmetel valmis Adsonil juba 1943. aasta kevadel uus luuletuskogu "Rahumäe kannel" ("Põhja Kodu" 20. IV 1943). Kui ettevõtlikul ja organiseerimisvõimelisel B. Kangrol õnnes-

tus enda nimele saada Rootsis avaldatud eestikeelse raamatu prioriteet, siis A. Adson püstitas nähtavasti vastupidise rekordi - tema "Rahumäe kannel" osutub praeguste teadmiste järgi kodumaal kirjutatud raamatutest viimasena trükituks - selle ilmumisaasta on 1973. Nii lahutab enamikku "Rahumäe kandes" avaldatud luuletusi nende loomisajast üle kolmekümne aasta. Kogumiku lõppu on lisatud kaks väikest tsüklit pagulaspõlves kirjutatud värsse ("Maapaon" ja "Vanamehe mure mõttit"). Ka sellel kogul on autori kujundatud kaas.

Kodumaal on kirjutatud ka A. Adsoni esimene memuaariraamat "Neli veskit. Mälestusi olnud aegadest, kohatud inimestest ja käidud paikadest. Sajas miniatuuris jutustanud ARTUR ADSON". See ilmus 1946. a. Vadstenas, kuhu Soomest oli siirdunud ärimees Andres Lauri kirjastus "Orto". Raamatu lõpus on kirjutamiskoha ja -ajana märgitud "Nõmme-Rahumäel 1941-43." "Neli veskit" on tundetoonilt ja jutustamisviisilt rahulik ja leebe. Siin ei esine kodumaa kaotanud inimese kibestumist, ega leidu süüdistusi koju jäänud kolleegide aadressil.

Raamatuks ei ole aga saanud A. Adsoni kirjanduslooline näidend Kristjan Jaak Petersonist "Maarahva laulik", mille autor kirjutas 1941. aastal. "Looming" nr. 3 avaldas samal aastal sellest vaid teise pildi; hiljem välismaal almanahhis "Eesti Looming" III (1945) ja IV (1946) trükiti küll veel ka esimene ja viimane pilt.

Küll jõudis aga A. Adson viimasel minutil enne põgenemist, nimelt augustis 1944 Eesti Kirjastuses Tallinnas avaldada lasteraamatu "Nakits", millel on ilmatupikk alapealkiri "Lugu väikesest lõbusast ja targast koerast pärisnoortele, kes lugusid armastavad, ja vähematele, kes ütlamise viisist lugu peavad, kirja pannud Sanna trubaduur ehk pärisnimega Artur Adson." Raamatu trükiarv oli

küllaltki suur (3000 eks.). 1993 ilmus teine trükk "Eesti Raamatus". Eesti trükikodades 1943. aasta lõpul tekkinud paberipuudus ahendas kirjastamistegevust, kuid huvitaval kombel saadi kuskilt 1944. aasta kevadel jälle paberit ning üsna enne lahingute Eestisse jõudmist avaldati veel mitmeid raamatuid. Lisaks tekkis 1944. aastal pealinnas uus A. Tõnissoni ja Co kirjastus, mis andis eesti rindesõdurite jaoks välja raamatusarja "Sõnarelvaga", avaldas uustrüki Jakob Mändmetsa novellist "Kevadised veed" jm.

4. 1944. aasta juunis ilmus ka Hiiu maad kujutav romaan "Soolased tuuled", millega saavutas kirjandusliku tunnustuse vaimulik Evald Mänd, kes hakkas sellest alates kasutama kodutalu järgi võetud varjunime Ain Kalmus. Evald Mänd oli varem avaldanud nii proosa- kui ka värsiraamatuid ("Valgus ja varjud" 1926. a., "Inimese laulud" 1928. a., "Uute aegade ootel" 1937. a. jt.), kuid need kuulusid õigupoolest vaimuliku kirjavara hulka ning levisid peamiselt baptistide hulgas. Teise maailmasõja ajal leidis E. Mänd tööd Tallinnas "Eesti Sõna" toimetuses ning seadis endale tõsisemaid kirjanduslikke nõudeid. Emmaste kihelkonnas Tilga külas sündinud sulamees kirjutas oma sugulaste meenutustele toetudes usutavate üksikasjadega romaani Hiiu randlaste lähiminevikust. Saksa tsensor ei andnud "Soolaste tuulte" avaldamiseks luba, kuid kärbitult ning Ain Kalmuse varjunime all saadeti see siiski "Eesti Sõna" joone all 1942. aasta sügisel lugejate ette. Teos taheti kohe välja anda ka raamatuna, kuid Riigi Trükikoda põles maha ning "Soolaste tuulte" esimene valmis tiraaž hävis. Säilinud korrektuuroppoginate järgi laskis Eesti Kirjastus Tallinnas "Soolased tuuled" 7000 eksemplaris siiski välja ning raamat müüdi kohe läbi. Enne sõjategevuse kandumist Põhja-Eestisse jõudis Tallinnas "Soolaste tuulte" kohta ilmuda ka üks retsensioon, keeleteadlase Paul Ariste sulest. Kirjutises hinnati eest-

kätt Hiiu maad miljöö ja tavade etnograafiliselt täpset kujutamist ("Eesti Sõna" 8. IX 1944). Vadstenas andis kirjastus "Orto" välja "Soolaste tuulte" uustrüki, mida välismaistes kirjutistes on tihti peetud esmatrükkiks. Ka B. Kangro "Eesti kirjakuulutaja eksiilis" on 1946. aasta väljaande paigutanud esitrukkide rubriiki - nähtavasti kujundasid välismaal säärase arvamuse jutud A. Kalmuse romaani Tallinna väljaande hävimisest tulekahjus.

Ain Kalmus jõudis kodumaal sõjaaastatel kirjutada veel teisegi romaani - "Kodusadama tuled" (H. Eller, Ain Kalmus, Lund 1986, lk. 10), mille esitrukk ilmus Vadstenas 1947. aastal. Saksa aegu ei jõutud seda enam trükkida, hiljem polnud "Kodusadama tuledel" pääsu Eestisse isegi mitte postipakkides, sest nimetatud mereromaanis leidub venestamisvastast protesti ning näidatakse meremeeste vastuseisu laevade riigistamisele-natsionaliseerimisele. Kujutatud on Emmaste rannapoiis arenemist kapteniks ning "Koduranna" nimega laeva omanikuks, teose lõpp on aga kurb, sest nõukogude võim teeb meremeeste unistusedki tühjaks.

MARIE UNDERI PERSONAALNIMESTIK BIBLIOGRAAFI PILGU LÄBI

MARIE UNDER : Personaalnimestik / Eesti Teaduste Akadeemia Raamatukogu; Koost. Anne Valmas, Vallo Kelder; Toim. ja arvutisse sisestanud Aive Haljand. – Tln. : Teaduste Akadeemia, 1994. – 240 lk.

Eesti kirjanike isikubibliograafiad on saanud väärilise täienduse – Marie Underi personaalbibliograafia. See on eesti bibliograafiaditraditsioonis mõnes mõttes erandlik. Seni on koostatud bibliograafiaid nende kirjanike kohta, kelle looming on alguse saanud valdavalt kolmekümnendatel aastatel ja hiljem, põhimõtteks, et kirjanik saaks selle enne ilmumist ise läbi vaadata ning vajadusel täiendada ja parandada. Seega on olemas nende kirjanike bibliograafiad, kelle looming suurem osa langeb pärastsooja-aegsesse perioodi ja kes on kirjutanud Eestis (Jaan Kross, Hando Runnel, Lenart Meri, veidi varasemast Betti Alver, Kersti Merilaas jpt.). Olude muutumine on võimaldanud viimastel aastatel välja anda väliseesti kirjanike Kalju Lepiku, Karl Ristikivi ja August Mälgu bibliograafiad. Ilmunud on ka möödunud sajandi suurkirjanike Fr. R. Kreutzwaldi, Lydia Koidula ja C. R. Jakobsoni personaalbibliograafiad.

Taolisi väljaandeid nende eesti välja-paistvate kirjanike kohta, kes alustasid kirjutamist möödunud sajandi lõpus ja käesoleva algul, ei ole aga senini koostatud, välja arvatud Fr. Tuglase personaalnimestiku esimene osa. Pole ilmunud A. H. Tammsaare ja Gustav Suitsu personaalnimestikke (kuuldavasti on viimane Kirjandusmuuseumis koostamisel). Nüüd on aga ühtede kaante vahel ilmunud andmed kõigi Marie Underi trükkis ilmunud publikatsioonide ja temast kirjutatu kohta.

Õieti nõuab sellise töö kallale asumine tegijatelt julgust ja eneseusku. Sellise bibliograafia koostamine ei ole ainult kartoteekidest, rahvusbibliograafiast jm. bibliograafiaväljaannetest leitud andmete mehhaaniline reastamine, vaid tõsine süvenemist ja aega nõudev uurimistöö. Selle koostamisel tekivad probleemid igal sammul, alates kõigi publikatsioonide ülesleidmisest ja töö ülesehituse määratlemisest pseudonüümide ja tõlgitud luuletuste originaalide identifitseerimiseni.

Underiaana on laiaulatuslik nii geograafiliselt kui ka ajaliselt – Ameerikast Jaapanini, 1904. aastast tänaseni.

Nimestiku koostamisel on kasutatud Eesti Rahvusraamatukogu, Tartu Kirjandusmuuseumi kartoteeke, Eesti TA Raamatukogu fonde ja kartoteeke, O. Kivi koostatud kartoteeke, Erna Siiraku käsikirjalisi materjale, Marie Underi arhiivi materjale Stockholmis, Helsingi Ülikooli Raamatukogu ja Soome Kirjanduse Seltsi raamatukogu materjale.

Kirjandus on jagatud kolme põhirubriiki: M. Underi looming, loominguga tutvustused ja üldisem kirjandus M. Underi elu ja loominguga kohta. Rubriigisisene kronoloogiline järjestus annab hea loomingu- ja retseptisiooniloolise ülevaate.

Bibliograafia ei ole ainult abimaterjal mingite konkreetsete andmete leidmiseks, vaid on ka huvitav lugemismaterjal, täiesti objektiivne, kiretu registratsioon, aga lugejale ikkagi üllatusi, emotsioone ja äratundmisrõõmu pakkuv. Loeme, et esimene M. Underi trükkis ilmunud luuletus oli "Kuidas juhtus ..." "Postimehes" 2. aug. 1904, et 1993. aasta 7. maini on ilmunud 455 M. Underi luuletuste publikatsiooni (raamatuid ning perioodikas ja kogumikes kokku), et tema luuletusi on tõlgitud 22 keelde, neist originaali keelest kaugeim jaapani keel, et M. Under ise on olnud viljakas luuletaja, kes tõlkis 15st keelest jne. jne.

Retsensioonikirjutamise traditsiooni kuulub ka retsenseeritava teose puudustele viitamine. Kui konkreetsele kasutajale mõelda, siis kõige suurem vajakajäämine M. Underi bibliograafias on see, et puudub luuletuste pealkirjade register. Bibliograafia saatesõnas on seda põhjendatud sellega, et M. Under on paljusid luuletusi ümber teinud, nii et sama pealkirja all võib esineda ühe luuletuse eri variante, kuid ka päris uusi luuletusi. Ei julge kindlalt väita, et ühe pealkirja all ilmunud eri luuletuste või erinevate

redaktsioonide kindlakstegemine ja fikseerimine peaks olema tingimata bibliograafi ülesanne (sellistel juhtudel lisatakse bibliokirjes pealkirjale sulgudes luuletuse esimene rida või tehakse märkuste veerus vastav märg). Ehk kuulub see rohkem kirjandusteadlaste töömaale. Asja eest oleks olnud aga ka lihtviisiline, mehhaaniliselt koostatud pealkirjade register.

Nimeregistris oleks soovinud näha ka varjunimesid, eriti kuna kõiki pseudonüüme ei ole õnnestunud avada.

M. Underi loominguga tõlkes leiab bibliograafiast hõlpsasti üles, tema elu ja loominguga käsitlused teistes keeltes on aga üleüldises kronoloogilises järjestuses. Eeldatavalt on väljaandel aga ka selliseid kasutajaid, keda huvitavad mingis konkreetses keeles ilmunud artiklid ja retsensioonid, selle pärast oleks bibliograafia kasutamise käepärasemaks teinud keelte register.

Koostajad ütlevad saatesõnas, et kuna M. Underi luulet ja arvamusi tema loominguga kohta on ilmunud paljudes keeltes eri maades, ei suuda nad selles osas tagada nimestiku täielikkust. Kasutatud on kättesaadavaid arhiive ja raamatukogusid, osa kirjeid on antud kaudandmete põhjal. Iga sellise bibliograafia koostamisel on paratamatu, et sellised eesti kirjanduse jaoks perifeersed andmed ei ole täielikult esitatud. Need pole õnneks ka kirjaniku loojapildi kujunemisel nii olulised. Teiste maade kogemused on näidanud, et personaalbibliograafid vajavad lõpliku täielikkuseastme saavutamiseks aastakümneid.

Ära on tehtud suur ja tähtis töö, eesti kirjanduslugu on saanud vajaliku ja ammu oodatud täienduse. Ja ikkagi – kasvõi tagantjärele lisana trükitud pealkirjade register suurendaks bibliograafia kasutamise väärtust tunduvalt.

Krõõt Liivak

MARIE UNDER AJAS JA RUUMIS

Marie Under

Personaalnimestik Marie Underi elust ja loomingust on kahtlemata kultuurisündmus. Nüüdsest on huvilisele avatud juurdepääs Marie Underi loomingule selle erinevates avaldusvormides ning kirjasõnalistele materjalidele tema elu ja loomingu kohta. Mahukas nimestik (2691 kirjet) on ühendussillaks kolme aegruumi, kolme erineva Under-pildi vahel: Marie Under sõjaeelses Eesti Vabariigis, Marie Under paguluses ning Marie Underi looming ja selle käsitlused nõukogude-aegses Eestis.

Nimestik on koostatud kindla käega, oskuslikult ja targalt. Struktuuri otsekuu enesestmõistetav selgus annab tunnistust tõsisest mõttetööst ja otsinguist. Asjassepühendatud teavad, et see ei tule kergelt. Kuigi on olemas aegade jooksul kujunenud personaalnimestike koostamise reeglid, tekib materjali kogumisel ja süstematiseerimisel alati spetsiifilisi probleeme, millele üheseid lahendusi pole: iga persoon nõuab isikupärast lähenemist. Kui enamasti on tavaks paigutada arvustused nimestikus retsenseeritava teose järele, siis Marie Underi puhul on sellest loobutud ning peetud otstarbekaks moodustada

arvustustele eraldi rubriik. Ja see on hea, sest luuletuskogude kirjed koos sisuülevaatega on selletagi pikad, rohket arvustuste lisamine igale luuletuskogule raskendaks nimestiku kasutamist. Põhjendatud on otsus jätta kogumist välja ülevaateartiklid, milles on Marie Underi nime üksnes mainitud. Keerulisem on lugu kooliõpikutega, milles esinev materjal võiks laiemale kasutajaskonnale siiski huvi pakkuda, eriti kui on tegemist keskkooliõpikuga.

Nimestiku potentsiaalset kasutajaskonda prognoosides peab arvestama, et see võib olla küllalt mitmekesine ning muutuda ajas. Sedavõrd välja paistva ja mõjuka luuletaja looming ei aegu ning pakub huvi üha uutele lugejate põlvkondadele. Kuigi Marie Underi vaimne pärand on lõplik ega muutu enam, ilmuvad edaspidigi tema luuletuste kordustrükkid, muutuvad ja täienevad tema loomingu käsitlused, millele aastatega lisandub uut materjali. Selles mõttes peegaldab iga nimestik – nii ka käesolev – asjade hetkeseisu. Kahtlemata on nimestiku koostajad silmas pidanud eeskätt kaasaegset kasutajat, kelle jaoks nad on andmeid kogunud ja registreerinud, loonud sobiva süsteemi, selgitavad koostamis põhimõtteid, avavad tagamaid ja allikaid, vabandavad puuduva pärast. See usalduslik kõnelus kasutajaga paikneb nimestiku saatesõnas, kus lühidalt, kuid siiski selgel viisil ongi kõik oluline ära öeldud. Ent võimalikud kasutajad nüüd ja tulevikus võivad vajada ka näpunäiteid, kuidas hankida nimestikku koondatud kirjandust. Kui tegemist on kirjandusloolasega, kes elab pealegi Tallinnas või Tartus, ei tohiks tal olla erilisi raskusi. Hoopis keerulisemas olukorras on Viljandi, Võru, Pärnu või mistahes muu väiksema linna või asula kirjandushuviline. Temal puudub üldreeglina juurdepääs mitte ainult pagulasaja-

kirjanduses ilmunule, vaid ka Eesti Vabariigi aegsetele väljaannetele ja toleaegsele ajakirjandusele. Kas poleks pidanud kergitama saladusloori ja delikaatselt vihjama, et hetkel on laiemalt kättesaadavad vaid nõukogude-aegsed materjalid? Või on see vaid hetkeprobleem ning käegakatsutavas tulevikus olukord muutub?

Nimestik on igäühe päralt, kes seda vajab. Nimestiku ülesanne on vahendada, mitte analüüsida. Nii see on. Ometi on kahju, et see kogemus, need teadmised, mis koostajad Marie Underi loominguga vahendamisel on omandanud, väljenduvad üksnes nende loodud süsteemis. Võib-olla kõlab diletantlikult, aga kas seesugune aegumatu väärtusega nimestik ei vääriks siiski põhjalikumalt, elu ja loomingut käsitlevat sissejuhatust, mingit ülevaadet kogumist, kasvõi bibliomeetrilisest aspektist? Ja mida teha selleks, et teadvustada kultuuriavalikkusele laiemalt "raamatukogude vaikuses" valmivaid tõeliselt hinnalisi väljaandeid?

Mare Lott

BALTISAKSLASED, RAAMAT JA EESTI RAHVUS

UNO LIIVAKU

Johannes IV Kieveli katoliku katekismuse olemasolu on tõestamata. Seniseil andmeil oleme esimese eestikeelse trükitud raamatu eest tänu võlgu reformatsioonile, mida on nimetatud esimeseks ulatuslikuks massiteabevahendite abil peetud propagandasõjaks¹. Ja oleme tänu võlgu ka baltisakslastele, kes otsustasid hakata luterlasteks. Majanduslikult ei tulenenud sellest midagi. Eestlased jäid talupojaseisusesse, ühest seisusest rahvaks. Kes linna pääses, see saksastus seal varem või hiljem. Ühe ainsa, pealegi kõige madalama seisuse rahvas oli vaimselt täielikult sõltuv kõrgematesse seisustesse kuuluvatest baltisakslastest (ajuti ka rootslastest, venelastest jt.).

Viies ehtsaksalik pedantsusega ellu luteri usu mõtet, et iga inimene peab ise jumalasõna lugema, kirjutasid baltisaksa vaimulikud suure hulga raamatuid ning levitasid neid oma aja kohta suurtes trükiarvudes. Eestikeelse trükisõna jaoks löid baltisakslased nii vana kui ka uue eesti kirjaviisi. Raamatu mõistmine eeldab lugemisoskust. Selleks oli vaja koole, oli vaja koduõpetust.

Teisest küljest oli baltisakslaste huvides säilitada eestlasi seisusena. Eesti- ja Liivimaal käis seisuste vahelt peale varalise jm. eristusjoonte läbi ka keelepiir. Et talupoeg ei saaks seda piiri ületada, oli keelatud talle õpetada koolis saksa keelt. Näiteks XVII sajandi lõpul kehtis range eeskiri, et lapsi tohib õpetada ainult mittedaksa keeles, "et talupoeg jääks talupojaks"². Kohalikud sakslased õppisid ise ära eesti (või läti) keele, nii et nad said hädapärastalt talu-

rahvaga suhelda. Muidugi oli ka saksa keelt valdavaid mõisateenijaid, kuid neid oli vähe. XVIII sajandi lõpul teab August Wilhelm Hupel siinsete sakslaste kohta öelda, et võis "isegi isikutelt, kes ei kuulu pööbli hulka, vaid koguni õpetlaste klassi, kuulda näiteks, et nad ütlevad: "er fuhr mit einem Wanker in den Kasik um Marjad zu sammeln"³. Eesti keele mõju baltisaksa keelele on tuvastanud teisedki.

Baltisakslased jätsid siinse rahva talupojaseisuse säilitamise huvides saksastamata. Peale selle ühendas baltisakslaste poolt 1739. aastal välja antud Piibel põhja- ja lõunaeesti kirjakeele. Mõistagi on kahju, et kängus lõunaeesti kirjakeel, kuid see oli paratamatu ohver, tänu millele ei tekkinud kaks käabusrahvust, vaid tänapäeval miljonisuurune eesti rahvas. Miljonit inimest peetakse aga minimaalseks rahvaarvuks, et tänapäeva oludes säilitada rahvuskultuuri.

Kolm sajandit kittisid baltisakslased raamatu varal talupojaseisust. Nad tegid seda nii hästi, et eestlaste (ka lätlaste) lugemisoskus oli muu Euroopa taustal, Põhjamaad välja arvatud, nii XVI kui ka XVII, XVIII ja XIX sajandil lausa hämmastav. Isegi Saksamaal oli üsna tõsiseltvõetavate andmete alusel taluraha lugemisoskus ja -huvi märksa väiksem kui eestlaste seas, sest baltisakslased säilitasid kõigest väest talurahvast kui seisust, aga ka kui luterlasi.

Kui sakslased oleksid toiminud Eestimaa mõnede tänini edumeelseks peetud meeste, näiteks Johann Christoph Petri soovi järgi, poleks

eestlasi kui rahvust tänapäeval olemas. Petri arvas, et "kogu maal oleks võinud kerge vaevaga sisse seada saksa keele, nagu tehti Preisiimaal, kus saksa keel on maa algse keele täielikult välja tõrjunud."⁴ (Preisi keel hääbus XVII sajandil)

On siinsete sakslaste teene seegi, et eestlased vabastati pärisorjusest 1816. ja 1819. aastal, enam-vähem ühteaegu muu Euroopaga (Schleswig-Holsteinis 1805, Preisimaal 1807, Württembergis 1817, Hessenis 1831, Austrias 1848, ent Venemaal alles 1861 ja Rumeenias 1864). Oletatakse koguni, et eestlaste pärisorjusest vabastamise korraldamiseks andis rüütelkonna peamees Jakob Georg von Berg altkäemaksu.⁵ Baltisakslaste seisukohalt oli see veel üks samm talurahvaseisuse säilitamise teel. See oli eksisamm. Aleksander II allkiri tegi eestlastele ja lätlastele rahvuseks saamise tee lahti, aga see selgus sakslastele alles ärkamisajal ning siis oli juba hilja eesti rahvuse kujunemist takistada.

Kui väärt nähtus oli luteri usk baltisakslaste käsutuses, paistab eriti reljeefselt silma võrdluses meie õigeusklike suguvendadega Venemaal, paistab silma võrdluses nende usu vene käsitusega. Kes neist rahvaist pole veel kadunud, on hävingu äärel.

Rist ühes ja raamat teises käes põlistasid baltisakslased taluraha seisust, kuid saavutasid eesti rahvuse tekke. Eks ole see veel üks näide ajaloost selle kohta, kuidas taotletakse üht, välja tuleb aga midagi muud. Kui 1917. aastal taheti luua paradiisi, välja tuli aga põrgu, siis siin käsitletud juhul läks eestlastel paremini.

¹ J. Forsberg, Martin Lutherin elämävaiheet ja toiminta. – In: Martin Luther 500. Näyttely. Helsinki 16. 8. –28. 9. 1983. Helsinki, 1983, lk. 32.

² A. Westrén-Doll, Livländische Landgemeinden zu Ende der schwedischen Zeit. – Rmt. : Õpetatud Eesti Seltsi Aastaraamat 1927. Tartu, 1928, lk. 29.

³ [A. W. Hupel], Idiotikon der deutschen Sprache in Lief- und Ehstland. Riga, 1795, lk. XVII

⁴ J. C. Petri, Ehstland und die Ehsten, oder historisch-geographisches Gemälde von Ehstland. Erster Theil. Gotha, 1802, lk. 147–148.

⁵ I. Käbin, Märkmeid Eesti historiograafiast ja talupoegade pärisorjusest vabastamisest // "Tulimuld" 1981, nr. 4, lk. 199.

RAAMATUKOGUDE KAITSEPÜHAKUD

ROBERT LEE HADDEN

Eestimaa raamatukoguhoidja üllatuseks sai Rahvusraamatukogu 30. septembril elektronpostiga kirja, kus USGS Library töötaja Robert Lee Hadden tuletas meelde, et ka raamatukogudel on kaitsepühakud. Ja kaitset on meil tõesti vaja, võibolla rohkemgi kui kunagi varem.

Püha Hieronymus Eusebios, õpetlase- ja kirjanikunimega Sophronius, sündis A.D. 347 kohas, mis jääb tänapäeval Horvaatia alale. Tema elutöö oli Piibli tõlkimine ladina keelde, mistõttu ta on tõlkijate, õpetlaste, toimetajate ja kaudselt ka raamatukogude kaitsepühak.

Sophronius õppis Roomas. Juba siis väitles poisiohtu vaheda mõistusega noormees õpetlaste ja kirikusadega tollel ajal aktuaalsetel teemadel kehtivate kirikudoktriinide üle, isearanis kui asi puudutas Ida- ja Läänekiriku erinevusi katoliiklikus maailmas.

373. aastal läks Hieronymus mungana Süüriasse. 382-385 oli ta Roomas paavsti nõuandjaks, siis aga naases Hommikumaale, Petlemma, kus kavatses asutada kloostrit*, milles järgitaks tema kristlikele tõekspidamistele vastavalt askeetlikke ideaale.

Hieronymus, oma aja õpetatumaid kirikusid, pooldas ja vaidlustas oma pika elua jooksul mitmeid kiriklikke seisukohti. Alguses toetas ta tulisel püha Augustinust, kes soovitas kristlastel maisest saginast kõrvale tõmbuda, hiljem aga vaidles talle selles küsimuses vastu. Põhja-Aafrika kristlastega väitles ta religiooni tähtsuse küsimustes, teda huvitasid igavese neitsilikkuse probleemid ja muud kristlike seaduste ja dogmade peensused.

Kõige enam teatakse püha Hieronymust kreeka- ja arameakeelsete piiblitekstide tõlkijana ladina keelde. Kui varem said piiblit lugeda ainult vähesed õpetlased ja preestrid, siis nüüd oli pühakiri kättesaadav paljudele kristlastele.

Hilisemal ajal on Hieronymust kritiseeritud liigse vaidlushimu ja originaalse mõtte puudumise pärast. Oma arvamuste kinnituseks tsiteerinud ta vaid teiste tõekspidamisi. Selle kandi pealt vaadates sobiks ta pigem kaitsma kergestiärrituvaid lugejaid kui kannatlikke raamatukoguhoidjaid. Suurema osa Hieronymuse töödest moodustavad teiste autorite kas otsesed või kommenteeritud tõlked.**

Piltidel kujutatakse Hieronymust

töölaua ääres raamatute keskel istumas ja tema lähedal on lõvi.

Püha Hieronymus suri Petlemmas A.D. 420 Rooma-katoliku kirik tähistab tema päeva 30. septembril.

Teiseks raamatukogude kaitsepühakuks loetakse püha Laurentiust (*kes Lauritsana meiegi rahvakalendris tuntud – V. V.*). Ajaloolased on veendunud, et märtrisurma surnud pühakul löödi pea maha, aga legend, et teda elusalt tulistel raudadel küpsetati, on visa kaduma. Seepärast ei soovitata 10. augustil, lauritsapäeval süüa praadi, vaid tuleks piirduda külmade lihalõikudega.

(Järgneb)

Eestindanud V. Verrev

Inglise keeles kutsutakse püha Hieronymust tavaliselt St. Jerome'iks ja püha Laurentiust St. Lawrence'iks. V. V.

* Kloostrid (<lad claustrum 'suletud paik'), esimesed ristiusu kloostrid tekkisid u. 320 Egiptuses erakuasundustest. Toim.

** Hieronymus tõlkis muu hulgas Eusebiose maailmakroonika, mida jätkas aastani 378. Oma teoses "De viris illustribus" ("Kuulsatest meestest") annab ta ülevaate ristiusu kirjavara ajaloost. Toim.

Tänavu suvel said Eesti Rahvusraamatukogu terminoloogid tähtajalise, kuid huvitava töö. Nimelt on Kölni Linnaraamatukogu töötaja Susanne Knechtges koos oma inglise kolleegi John Hutchinsiga Norwichi Ülikooliraamatukogust ning Monika Segbertiga koostanud raamatukoguhoidjate praktilise sõnaraamatu "Praktisches Wörterbuch für Bibliothekare", sihiga "kaasa aidata Euroopa raamatukogude ja raamatukoguhoidjate koostööle". Kuigi sõnastiku eessõnast ei selgu, mitmekeelsetena see on kavas välja anda, tundub töö haaravat paljusid Euroopa maid ja keeli.

Sõnastik sisaldab u. 800 raamatukogutööks esmavajalikku sõna ja terminit inglise ja saksa keeles. Meie terminoloogide ülesanne oli lisada sõnastikku nende eestikeelsed vasted. Paljude mõistete eesti terminid olid ERÜ terminoloogiakomisjonis juba läbi arutatud ja komisjoni otsusega fikseeritud. Samas tuli aga reale terminitele ja sõnadele inglise ja saksa keelseid mõisteid omavahel võrrelda ja kõikvõimalikke allikaid kasutades sobivad vasted alles leida. Ühtlasi märkasime, et teisteski keeltes on olnud raske leida ühe või teise termini, mõiste tähistamiseks sobivat ja kõige täpsemat sõna. Näiteks kui saksa keeles on kaks erinevat sõna *Rückgabedatum* ja *Fälligkeitsdatum* tagastamistähtaja terminid, siis inglise keeles on antud mõlemile vaste *date due (for return)*, *date of return*; *departmental library* tähistab nii seminariraamatukogu, instituudi- raamatukogu kui osakonnaraamatukogu (saksa keeles vastavalt *Seminarbibliothek*, *Institutsbibliothek*, *Abteilungsbibliothek*); nii *Fahrbücherei* (rändraamatukogu) kui ka *Autobücherei* (autoraamatukogu) ingliskeelne vaste on *mobile library*. Niisugune vastandamine on muidugi saksa ja inglise keele eripära, semantikat ja süntaksit tundmata mõnevõrra suvaline, kuid iseloomustab siiski terminoloogiatöö keerukust.

Järgnevalt tutvustaksin mõnda sõnastikku võetud eestikeelset terminit ja mõistet, mida seni on kas vähe või pole üldse kasutatud:

- avariiliraamatukogu (*Freihandbibliothek*, *open access library*)
- hoidlaraamatukogu (*Magazinbibliothek*, *closed access library*)
- kohallugemisraamatukogu (*Präsenzbibliothek*, *reference library*)
- laenuraamatukogu (*Ausleihbibliothek*, *lending library*)

rahvaraamatukoguhoidja (*Bibliothekarin in einer öffentlichen Bibliothek*, *public librarian*)

haruraamatukoguhoidja (*Zweigstellenbibliothekarin*, *branch librarian*)

kooliraamatukoguhoidja (*Schulbibliothekarin*, *school librarian*)

kohallugemiskogu (*Präsenzbestand*, *reference collection*)

koopiakaart (*Kopierkarte*, *copy card*)

paljunduskoopia (*Mehrfachexemplar*, *multiple copy*)

personaaliakataloog (*Personenkatalog*, *catalogue for persons as subject*)

tabamustegur (*Trefferquote*, *hit rate*)

sideseansitasu (*Anschaltkosten je Stunde*, *connect hour charges*)

otsepöördus (*Direktzugriff*, *direct access*)

lugejaterminal (*Benutzerterminal*, *catalogue terminal*, *OPAC terminal*, *public terminal*)

teenindajaterminal (*Personalterminal*, *staff terminal*)

raamatumüügikataloog (*Buchhandelsverzeichnis*, *bookseller's catalogue*).

Kuidas eesti terminoloogide osavõtt rahvusvahelise sõnastiku koostamisest õnnestus, näitab tulevik. Sest nagu on öelnud Friedebert Tuglas 1914. a. J. Aaviku keeleuenduse kohta "... arvutada ja hukka mõista üht uuendust on tuhat korda kergem, kui seda pooldada või vähemalt targu võitluse lõppu oodata."

Tahaksime lähemal ajal sõnastiku ka raamatukogude jaoks paljundada. Oleme tänulikud märkuste, täpsustuste ja ettepanekute eest, mis saata aadressil:

Eesti Rahvusraamatukogu
terminoloogiasektor
Tallinn EE0100
Tõnismägi 2

Maia Randma
terminoloog

ILMUS "RIIGIKOGU KROONIKA 1992/93"

Eesti Rahvusraamatukogu kui Eesti parlamendiraamatukogu põhiülesannete hulka kuulub parlamendi ja valitsuse infoteenindus: nende töötajate päringutele vastamine, teabematerjali koostamine, trükitega varustamine jm. Väljaannete koostamine ja trükkimine Riigikogu ning tema tegevuse kohta on samuti osa parlamendiraamatukogu tööst.

Juunis ilmuski trükist "Riigikogu kroonika 1992/93" (koostaja Gerli Palk), mis võtab kokku uue Riigikogu esimese tööaasta 5. oktoobrist 1992 kuni 1. septembrini 1993, sellesse ajavahemikku jääb ka suvine erakorraline istungjärk. Kasutajatel oleks trükitud kroonikast selle väljaandmise suurema operatiivsuse korral muidugi suurem kasu, kuid kroonika esimese väljaande ilmumine venis kahjuks tehnilistel, mitte koostajapoolsetel põhjustel. Riigikogu teise, 1993/94 tööaasta kroonika käsikiri on Rahvusraamatukogu teatme ja infoanalüüsi keskuses juba valmis ning antakse trükki septembri lõpus.

"Kroonika 1992/93" esimene osa sisaldab andmeid Riigikogu koosseisu kohta. Kokkuvõtlik tabel näitab saadikute kuulumist fraktsiooni ja erakonda, osalemist komisjonide töös, ning kuupäevase täpsusega nende liikumist ühest fraktsioonist teise, parlamendist valitsusse või lahkumist ja asendusliikmete parlamenti tulekut. Ajutiste komisjonide puhul on märgitud nende moodustamise aeg ja ülesanded ning lisatud viide "Riigi Teatajale", kus ilmus otsus luua antud komisjon. Kroonikas toodud Riigikogu liikmete osalus järelvalve- ja haldusnõukogudes, probleemkomisjonides ja töörühmades on nende sedasorti ülesannete kajastamine, mille puhul võib kahelda, kas see on küllalt otseselt seotud Riigikogu tööga, ent samas peegeldab see päris hästi saadikute vastutuse ja ülesannete ulatust ning loob pildi ühe või teise inimese koormusest.

Kroonika teises osas on esitatud andmed mainitud perioodil vastu võetud seaduste kohta ning menetlusest välja arvatud seaduselnõude kohta, sest viimasedki on osa Riigikogus tehtud tööst. Et andmed on esitatud komisjonide

kaupa, tuleb kroonikas hästi esile komisjonide koormus ja nende kaudu käiku läinud küsimuste ring. Kroonikas on toodud seaduse vastuvõtmise ja jõustumise kuupäev, eelnõu esitaja, lugemiste kuupäevad ja hääletustulemused. Komisjonide kaupa on esitatud ka Riigikogus ratifitseeritud rahvusvahelised lepingud ja konventsioonid.

Selge ja informatiivne nii asjatundja kui muidu huvilise jaoks on seaduste väljatöötamise käigu skeem, mis on kroonika kolmandas osas.

Riigikogu kroonikat koostades ei tulnud Rahvusraamatukogu teatme- ja infoanalüüsi keskuses nõ. jalgratast leiutada, sest kasutada olid mitmed näidised. Kõige rohkem võeti eeskujuna rootsi, saksa ja soome parlamendi kroonikast, ent päriselt ei kopeeritud ühtegi. Üht ja teist saab järgmistele väljaannetele lisada. Näiteks võiks kroonika lõpus olla leheküljeviidetega nimeloend, mis peegeldaks samuti saadikute aktiivsust. Mõne hea idee tarvis ei jätku koostajatel jõudu, näiteks teemade märksõnastamiseks.

Rahvusraamatukogus on koostatud ka "Riigikogu Teatmik" eesti ja inglise keeles, mis fikseeris Riigikogu struktuuri ja koosseisu 24. mail 1994.

"Riigikogu kroonika 1992/93" saavad kõik raamatukogud. Teised soovijad võivad seda osta Rahvusraamatukogu teatme- ja infoanalüüsi osakonna väljaannete talitusest:

Tallinnas, Tõnismägi 2, tel. (459 103).

Ene Paaver

VILJANDI KULTUURIKOLLEDŽI RAAMATUKOGUNDUSE ERIALA 1994. AASTAL LÕPETANUTE DIPLOMITÖÖD

Koostanud Mati Muru

1. KUUS, ENE

Piibli- ja ajaloomotiivid Ain Kalmuse triloogiates / Juhendaja õp. H. Leppik. – 1994. – 61 lk. – Bibl. lk. 59 (23 nim.)

Diplomand analüüsib Ain Kalmuse triloogiatega seost Piibli ja ajaloomaterjalidega ning püüab määratleda allikmaterjalide ja kirjaniku fantaasia suhet.

2. MIIL, AIME

Kirjastusühingu "Loodus" trükiste bibliograafia / Juhendaja v.-õp. I. Vaaro. – 1994. – 135 lk. – Bibl. lk. 135 (20 nim.)

Diplomitöö täpsustab kirjastusühingu "Loodus" poolt väljaantud trükiste arvukust ning teeb selle bibliograafilise kogumina (2009 nim.) kättesaadavaks edasistele uurijatele.

3. PALMRE, SIGNE

Eesti autorite mälestusteosed 1940-nda aastani / Juhendaja E. Jõesaar. – 1994. – 52 lk. :ill. – Bibl. lk. 52 (14 nim.)

Diplomitöö annab arvulise ja sisulise ülevaate eesti memuaarikirjandusest ning teeb katset süstematiseerida antud perioodi mälestusraamatuid (250 nim.).

4. REITEL, HELI

Väikelaste raamatusarjad 19. sajandi lõpust 1940. aastani / Juhendaja E. Jõesaar. – 1994. – 50 lk. :ill. – Bibl. lk. 48–49 (33 nim.)

Diplomitöö annab arvulise ja sisulise ülevaate sel perioodil ilmunud väikelaste raamatusarjadest. Kokku on iseloomustatud 38 raamatusarja 700 raamatuga.

5. SULG, TIINA

Näitekirjandus Eesti Vabariigis (1918 – 1940) : Bibliograafianimestik / Juhendaja v.-õp. I. Vaaro. – 1994. – 104 lk. – Bibl. lk. 100 (18 nim.)

Diplomitöö pakub bibliograafilist informatsiooni ajavahemikul 1918–1940 ilmunud 1156 näidendi kohta. Viidatud on leidumusele 4 Eesti suuremas raamatukogus (KMAR, RR, TÜR, TAR).

6. TEDER, MONIKA

Eesti autorite reisikirjelduslikud raamatud 1940. aastani / Juhendaja E. Jõesaar. – 1994. – 74 lk. :ill.

Diplomitöö esitab bibliograafilist informatsiooni 224 ajavahemikul 1879–1940 ilmunud reisiraamatute kohta. Materjal on süstematiseeritud kirjeldatud paikade maailmajagude järgi. Eraldi peatükk kuulub Eestile.

7. VANIKO, MAIO

August Ludvig Weizenberg (1837–1921) : Personaalnimestik / Juhendaja E. Jõesaar. – 1994. – 95 lk. :ill. – Bibl. lk. 85–86 (26 nim.)

628 nimetusest koosnev personaalbibliograafia sisaldab bibliograafilisi andmeid kunstniku poolt kirjutatu ning tema kohta kirjutatu kohta.

8. VARIK, TRIINU

Eesti Kirjameeste Seltsi väljaanded / Juhendaja E. Jõesaar. – 1994. – 70 lk. – Bibl. lk. 69 (12 nim.)

Ülevaate EKMS tegevusest ajavahemikul 1872–1893. Põhitähelepanu on pööratud EKMS toimetuste seeriatesse kuuluvate väljaannete väljaselgitamisele ja nende iseloomustamisele.

1994. AASTAL TPÜ INFOTEADUSE ERIALA LÕPETANUTE DIPLOMITÖÖD

Koostanud Juli-Ann Siimpöeg

TPÜ infoteaduse osakond

1. AASAPÖLLU, KAI

Lavakunstitudeng lugejana / Juhendaja v.-õp. Ü. Papp. – 58 lk. – Bibl. lk. 55–56 (15 nim.).

Uurimisobjektiks on valitud Tallinna Muusikaakadeemia lavakunsti kateedri 3. kursuse üliõpilased (15 inimest). Vaatluse all on lavakunstitudengite suhe raamatute ja lugemisega ning üliõpilased kultuuriinfo tarbijana.

2. ALEKSANDROVA, OLGA

Библиографические издания зарубежных высших школ / Juhendaja v.-õp. E. Uverskaja. – 91 lk. – Bibl. lk. 80–83 (46 nim.). – Välismaa kõrgkoolide bibliograafiaväljaanded.

Ülevaade kõrgkoolide bibliograafianimestike koostamise teoreetilistest alustest; nelja välismaa kõrgkooli – Helsingi Kõrgema Majanduskooli, Helsingi, Tampere ja Müncheni Tehnikaülikooli – nimestiku metoodiline analüüs; soovitusel, kuidas koostada tehnikakõrgkooli bibliograafiaväljaannet.

3. ALLIK, KLARIKA

Keskastme õpilase vaba aeg ja lugemine / Juhendaja v.-õp. Ü. Papp. – 96 lk. – Bibl. lk. 72–73 (22 nim.).

Sotsioloogiline uurimus 6. ja 7. klassi õpilaste lugemisest, murdealiste vaba aja tegevusi kujundavatest faktoritest ja ajalehe "Meie Meel" lugemisest. Uurimus on tehtud Tallinna 8. Keskkooli 7. klassi ja Kuressaare 2. Keskkooli 6. klassi õpilaste hulgas läbi viidud küsitluse põhjal. Kogutud andmestik ja selle esialgne analüüs on esitatud diplomitöö lisas.

4. ANTONENKO, KATRIN

Hariduskorralduse alane kirjandus Eesti Vabariigis: 1918–1940 / Juhendaja prof. E. Rannap, mag. P. Halberg. – 79 lk. – Bibl. lk. 21 (16 nim.).

Töös antakse ülevaade hariduskorraldusest Eesti Vabariigis aastatel 1918–1940 ning analüüsitakse antud ainevaldkonda kuuluvat kirjandust. Tööle on lisatud alfabeetiline kirjandusnimestik (623 kirjet), mida aitab avada 2 registrit: alfabeetiline autorite register ja pealkirja järgi kirjeldatud trükiste alfabeetiline register. Nimestik sisaldab andmeid trükiste leidumise kohta Eesti suuremates teadusraamatukogudes.

5. ARPO, MARIS

Nürnbergi trükikal Anton Koberger. H. Schedeli "Maailmakroonika" / Juhendaja prof. M. Lott. – 106 lk.: ill. – Bibl. lk. 105–106 (17 nim.).

Ülevaade Hartmann Schedeli "Maailmakroonika" kohast kultuuriloos ja trükikal A. Kobergeri tegevusest. Sisaldab detailse konserveerimiskava ühe "Maailmakroonika" kahjustatud eksemplari restaureerimiseks ja A. Kobergeri trükiste kronoloogilise nimestiku (23 nimetust).

6. DUDARENKO, KRISTA

Neeme Järvi plaadistused ja publikatsioonid / Juhendaja v.-õp. E. Uverskaja. – 81 lk. – Bibl. lk. 81 (13 nim.).

Vaatluse alla on võetud kõik N. Järvi plaadistused, samuti kõik Eesti ajakirjanduses tema kohta ilmunu. Diplomitöö põhiosa moodustavad kaks nimestikku – N. Järvi plaadistuste (312 kirjet) ja publikatsioonide, tema artiklite ja intervjuude nimestik (62 kirjet) ning tema kohta avaldatud publikatsioonide nimestik (287 kirjet). Töös on antud ülevaade N. Järvi elust ja tegevusest dirigendina.

7. GOTTLOB, KATRIN

Raamat, lugemine, raamatukogu eesti perioodikas aastatel 1918–1940 / Juhendaja prof. M. Aasmets. – 66 lk. – Bibl. lk. 62–65 (65 nim.).

Töös uuritakse ja analüüsitakse raamatu, lugemise ja raamatukoguga seotud probleemide kajastatust 12s ajakirjas ("Eesti Noorus", "Areng", "Raamatukogu" jt.), valikuliselt "Päevalehes" ning viimase lisas "Kunst ja Kirjandus".

8. HANSAAR, VILVE

Riiklik Kirjastus "Teaduslik Kirjandus" aastatel 1944–1949 / Juhendaja prof. M. Lott. – 122 lk. – Bibl. lk. 34–35 (23 nim.).

Monograafiline ülevaade Riikliku Kirjastuse "Teaduslik Kirjandus" tegevusest, töökorraldusest, kaadriprobleemidest ja väljaannetest aastail 1944–1949. Sisaldab kirjastuse "Teaduslik Kirjandus" aastatel 1944–1949 ilmunud väljaannete kronoloogilise nimestiku (452 nimetust).

9. HOLM, KAIE

Autoriõiguste kaitsest Eestis / Juhendaja prof. M. Lott. – 81 lk. – Bibl. lk. 69–76 (94 nim.).

Ülevaade kirjanikke, tõlkijaid ja kirjastajaid puudutavatest autoriõiguste probleemidest Eestis alates 1918. aastast kuni tänapäevani. Tutvustatakse autoriõiguse ajalugu ja rahvusvaheliste konventsioonide kujunemist.

10. HOLM, SIGNE

Eesti-India kultuurisidemed, 19. s.–20. s. (1944) / Juhendaja prof. M. Lott. –

123 lk. – Bibl. lk. 102–120 (251 nim.).

Ülevaade Eesti-India kultuurisidemeist aastail 1818–1944 India kohta ilmunud eestikeelse kirjanduse (raamatud, perioodikas avaldatu) põhjal.

11. ILVES, ANNELI

Ernst Enno personaalnimestik / Juhendaja v.-õp. E. Uverskaja. – 94 lk. – Bibl. lk. 94 (26 nim.).

Töö sisaldab E. Enno elu ja loomingu tutvustuse ning registritega kirjandusnimestiku tema töödest ja tema kohta kirjutatust.

12. JÕULU, AITA

Raamatuteaduslik ja raamatukogunduslik trükis Eestis 1918–1940: Bibliograafianimestik / Juhendaja dots. M. Kalvik. – 81 lk. – Bibl. lk. 80–81 (25 nim.).

Ülevaade eesti raamatukogundusest antud ajastul ning aastatel 1918–1940 ilmunud erialaste kirjutiste analüüs. Sisaldab 290 kirjet koosneva valiknimestiku. Hea lisamaterjal raamatukogundusega seotud isikutele.

13. KOKK, MAIRE

Eesti trükikodade trükikirjad 17.–19. sajandil / Juhendaja prof. M. Lott. – 159 lk. – Bibl. lk. 158–159 (23 nim.).

Süstematiseeritud ülevaade ladina tähestiku graafilistest kirja vormidest nende ajaloolisest arengust, trükikirjade kujunemisest ning Eesti trükikodades kasutatud trükikirjadest 17.–19. sajandil. Sisaldab mitmeid trükikirja näidiseid.

14. KUIK, MONIKA

Edgar Kant: Personaalnimestik / Juhendaja dots. M. Aasmets. – 47 lk. – Bibl. lk. 47 (10 nim.).

Peale 402 kirjet koosneva personaalnimestiku ja selle analüüsi sisaldab ülevaade tuntud eesti majandusgeograafi E. Kanti elust ja teadustegevusest nii kodumaal kui võõrsil.

15. KULLAMAA, ÜLLE

Eesti meditsiinibibliograafia kujunemine ja olukord meditsiini arengu taustal / Juhendaja v.-õp. E. Uverskaja. – 73 lk. – Bibl. lk. 70–73 (38 nim.).

Käsitletakse eesti meditsiinibibliograafia kujunemist aastatel 1981–1992 seoses meditsiini arenguga Eestis. Ajalises järgnevuses on analüüsitud sel ajavahemikul nii trükis avaldatud kui ka käsikirjalisi meditsiinibibliograafiaid.

(Järgneb)

Этой осенью Таллиннский педагогический университет и его библиотека отмечают своё 75-летие, пишет директор библиотеки Керсти Киккас. В 1919 г., когда была основана Таллиннская семинария учителей, одновременно открыла свои двери и библиотека семинарии. С 1992 года библиотека называется библиотекой Таллиннского педагогического университета. В данное время библиотека имеет примерно 500 000 печатных единиц учебной и научной литературы. В каждом году прибавляется 10 000 - 15 000 экземпляров новых книг и журналов. Кроме главной библиотеки читатели могут пользоваться двумя библиотеками факультетов факультета физкультуры и культуры. Читателей около 6000. Сегодня переходят на автоматизированную библиотечную систему - в компьютер введён каталог архивного фонда педагогической литературы, начинается компьютерная каталогизация новых поступлений. К 1996 г. планируется и автоматизация обслуживания читателей. Библиотека формируется в центр литературы и информации по просвещению и воспитанию.

Меэлис Идеон пишет о 75-летней библиотеке Таллиннского технического университета, которая является одной из крупных научных библиотек республики. В истории библиотеки можно различать три периода: 1. В годы эстонской республики 1919-1940 в основном комплектовалась техническая литература на немецком и английском языках. 2. В годы оккупации 1940-1989 книжный фонд бурно увеличился за счёт литературы на русском языке, но состав фонда остался односторонним, углублялась отсталость в области инфотехнологии, много занимались пропагандой литературы для распространения идеологии социализма. Наряду с этим всё-таки успели заниматься научной работой по библиотечному делу, научной библиографией и т.д. 3. В восстановленной Эстонской Республике в 1989-1994 гг. открылись бывшие закрытые фонды. С 1 января 1992 г. к библиотеке Таллиннского технического университета присоединили фонды журналов, книг и производителей каталогов и соответственные отделы вместе с 30 работниками Технической библиотеки Эстонии. С 1 сентября 1992 г. правительство Эстонии присвоило библиотеке Таллиннского технического университета статус центральной технической библиотеки общего пользования. Соответственно распределению научных библиотек Эстонии библиотека Технического университета является единственной, которая наиболее полно комплекзует нужную Эстонской Республике научную литературу по отраслям техники, также, соответственно профилю университета экономическую литературу. В будущем инфосистема библиотеки будет соединять главную библиотеку с библиотеками факультетов и институтов. По общим принципам автоматизации библиотек Эстонии библиотека Технического университета будет выполнять задачи центра компьютерной каталогизации, информации и МБА соответственно своему профилю.

В статье "Остзейцы, книга и эстонская национальность" Уно Лийваку подчёркивает, что именно благодаря остзейцам, которые стали лютеранами, сохранилось крестьянское сословие, из которого позже, после отмены крепостничества (1816) образовалась эстонская национальность. И хотя люди, уходящие в город, неизбежно онемечивались, грамотность эстонского народа уже с 16 века на фоне остальной Европы (с исключением Северных стран) была очень высокой. Автор также отмечает, что благодаря опоре остзейцев эстонцам удалось освободиться от крепостничества раньше чем русским (1861). Мысль о сохранении крестьянского сословия оказалась ошибочной. С того времени начинается национальное пробуждение, которое немцы не сумели остановить. Иначе обошлась эстонцам русификация.

Вступительная статья:

От дипломированного библиотекаря до бакалавра информационной науки Айра Лепик 4

НАУЧНАЯ БИБЛИОТЕКА

Библиотеке Таллиннского педагогического университета - 75 Керсти Киккас 6

Библиотеке Таллиннского технического университета - 75 Меэлис Идеон 8

Международная конференция "Интеграция европейских технических библиотек" Конрад Кикас 10

Национальная библиотека Эстонии - депозитарная библиотека Европейского Союза Сюльви Пеэрс 11

Книги архивного фонда Национальной библиотеки Эстонии Хелью Реммелт 12

БИБЛИОТЕКАРЬ

Значение библиотекаря Кайа Иргевс 12

Стресс в библиотеке (реферат) 14

Совместный семинар обществ библиотекарей Эстонии и Финляндии "Отношения библиотеки с общественностью" в Тарту Эне Риет 15

ИНТЕРВЬЮ Майре Лийваметс 16

Специальные и научные библиотеки Эстонии в 1993 г. 17

Массовые, специальные и научные библиотеки Эстонии в 1993 г. 18

БИБЛИОТЕЧНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ

Эстонско-английский совместный семинар в Таллинском педагогическом университете "Специальное образование и повышение квалификации библиотекарей" Эне Риет 22

Размышления об обновляющейся школе по библиотечному делу (реферат) 23

Предложение для совместной работы из Высшей школы техники, экономики и культуры Лейпцига Айра Лепик 24

МНЕНИЯ ЧИТАТЕЛЕЙ

Профессиональный экзамен - что это такое? Катрин Каугвер 25

О профессиональных экзаменах Криста Тальви 26

Почему не выходили в свет летописи статей и книг? Маре Кивитар 27

HABENT SUA FATA LIBELLI

О книгах, написанных, но не опубликованных в Эстонии Оскар Круус 28

РЕЦЕНЗИЯ

Персональный указатель Марие Ундер глазами библиографа Крыгт Лийвак 30

Марие Ундер во времени и пространстве Маре Лотт 31

О ВАС И ВАМ

Остзейцы, книга и эстонская национальность Уно Лийваку 32

Покровители библиотекарей Роберт Ли Хаден 33

ЗАБОТА О ЯЗЫКЕ Майа Рандма 34

ВЕСТИ 34

Дипломные работы выпускников по библиотечному делу Колледжа Вильянди 1994 г. Мати Муру 35

Дипломные работы выпускников по информатике Таллиннского педагогического университета 1994 г. Йули-Анн Сиймпозг 36

РЕЗЮМЕ 37

ZUSAMMENFASSUNGEN 38

SUMMARY 39

In diesem Herbst feiern die Pädagogische Universität Tallinn und ihre Bibliothek den 75. Jahrestag, schreibt Direktor der Bibliothek Kersti Kikkas. Im Jahre 1919 wurde das Lehrerseminar in Tallinn eröffnet und in der gleichen Zeit öffnete ihre Tür auch die Bibliothek des Seminars. Seit 1992 trägt die Bibliothek den Namen die Bibliothek der Pädagogischen Universität Tallinn. Die Bibliothek hat jetzt etwa 500 000 Exemplare Studienmaterialien und wissenschaftliche Literatur. Jedes Jahr kommen 10 000 – 15 000 Exemplare neue Bücher und Zeitschriften hinzu. Neben der Hauptbibliothek stehen dem Leser 2 Fakultätsbibliotheken – die der Sportfakultät und die der Kulturfakultät – zur Verfügung. Die Bibliothek hat etwa 6000 Leser. Jetzt geht die Bibliothek zum automatisierten Bibliothekssystem über, im Computer ist der Katalog der Archivsammlung der pädagogischen Literatur. Auch mit der Katalogisierung der neue Literatur mit Hilfe des Computers hat die Bibliothek begonnen, bis 1996 plant die Bibliothek den ganzen Bibliotheksdienst zu automatisieren. Aus der Bibliothek wird das Zentrum der pädagogischen Literatur und Information in Estland.

Über die 75-jährige Bibliothek der Technischen Universität Tallinn schreibt Meelis Ideon. Die Bibliothek der Technischen Universität ist eine der größten wissenschaftlichen Bibliotheken in der Estnischen Republik. In der Geschichte der Bibliothek sind 3 Perioden: I. In der Estnischen Republik (1918–1940) wurden die Bestände hauptsächlich mit der deutsch- und englischsprachigen technischen Literatur ergänzt. II. Während der Okkupation in Estland (1940–1989) war das stürmische Wachstum der Bestände, meistens kam russischsprachige Literatur, die Bestände der Bibliothek waren eintönig. Die Bibliothek stand dem Ausland an der Informationstechnologie nach. Man beschäftigte sich viel mit der Verbreitung der sozialistischen Ideologie und Propaganda. Daneben beschäftigte sich die Bibliothek auch mit der wissenschaftlichen Arbeit und Spezialbibliographie. III. Nach der Wiederherstellung der Estnischen Republik (1989–1994) wurden die bisher geschlossenen Bestände wieder geöffnet.

Am 1. Januar 1992 wurden mit der Bibliothek der Technischen Universität Tallinn auch die Sammlungen der Zeitschriften, Bücher und Warenkataloge und entsprechende Abteilungen mit 30 Mitarbeitern der Estnischen Technischen Bibliothek vereinigt. Am 1. September 1992 hat die Bibliothek von der Regierung den Status der allgemeinen technischen Zentralbibliothek bekommen. Nach der Arbeitseinteilung zwischen den wissenschaftlichen Bibliotheken ergänzt die Bibliothek der Technischen Universität Tallinn ihre Bestände möglichst vollständig mit der technischen Literatur aus allen Bereichen der Technik und mit der wirtschaftlichen Literatur, die dem Profil der Technischen Universität entspricht.

In der Zukunft sollte der Bestandsaufbau der Bibliothek das optimale Niveau erreichen, das Informationssystem sollte die Hauptbibliothek mit den Bibliotheken der Fakultäten und Institute vereinigen. Koordiniert mit den allgemeinen Grundsätzen der Automatisierung der Bibliotheken in Estland, hat die Bibliothek der Technischen Universität den Auftrag Zentrum der maschinellen Katalogisierung, Information und Fernleihe zu sein, entsprechend dem Profil der Bibliothek.

Uno Liivaku betont in seinem Artikel "Die Baltendeutschen, das Buch und die estnische Nation", dank den Baltendeutschen, die Lutheraner wurden, blieb auch der Bauernstand, nach dem Abschaffen der Leibeigenschaft (1816) entwickelte sich die estnische Nation. Obwohl die Menschen, die in die Stadt zogen, eingedeutscht wurden, war die Lesekundigkeit des estnischen Volkes schon seit dem 16. Jh. auf dem europäischen Hintergrund (ausgenommen das Abendland) sehr hoch. Auch meint der Autor, dank den Baltendeutschen wurden die Esten früher als die Russen von der leibeigenschaft frei, obwohl es in dem Sinne, den Bauernstand erhalten, ein Fehltritt war. Es begann die Zeit des nationalen Wiederauflebens und die Deutschen konnten das nicht zum Stehen bringen. Anders war es beim Russifizieren.

Vorrede: Von dem Diplombibliothekar zum Bakkalaureus der Informationswissenschaft **Aira Lepik 4**

WISSENSCHAFTLICHE BIBLIOTHEK

Bibliothek der Pädagogischen Universität Tallinn – 75 **Kersti Kikkas 6**
 75 Jahre Bibliothek der Technischen Universität Tallinn **Meelis Ideon 8**
 Internationale Konferenz "Integration der technischen Bibliotheken in Europa" **Konrad Kikas 10**
 Estnische Nationalbibliothek – Depotbibliothek der Europäischen Gemeinschaft **Sylvi Peets 11**
 Bücher aus der Archivsammlung der Estnischen Nationalbibliothek **Helju Rimmelt 12**

BIBLIOTHEKAR

Das Image des Bibliothekars **Kaya Jrgens 12**
 Der Streß in der Bibliothek (Referat) **14**
 Estnischen Bibliothekare und des Finnischen Bibliotheksverbandes (Suomen Kirjastoseura) "Verhältnisse der Bibliothek mit der Öffentlichkeit" in Tartu **Ene Riet 15**

GESPRÄCHSRUNDE **Maire Liivamets 16**

* * *

Estnische Spezialbibliotheken und wissenschaftliche Bibliotheken 1993 Estnische Volksbibliotheken, Spezialbibliotheken und wissenschaftliche Bibliotheken 1993 **17**
18

BIBLIOTHEKARISCHE AUSBILDUNG

Das gemeinsame estnisch-englische Seminar "Fachausbildung und Weiterbildung" in Tallinn **Ene Riet 22**
 Gedanken über die Bibliotheksschule neuen Typs (Referat) **23**
 Das Angebot für die Zusammenarbeit von der Hochschule für Technik, Wirtschaft und Kultur Leipzig **Aira Lepik 24**

Der Leser meint:

Das Berufsexamen – was ist das? **Katrin Kaugver 25**
 Über das Berufsexamen **Krista Talvi 26**
 Warum sind keine Buch- und Artikelchroniken erschienen? **Mare Kivitar 27**

HABENT SUA FATA LIBELLI

Über die in Estland geschriebenen und nicht veröffentlichten Bücher **Oskar Kruus 28**

REZENSION

Marie Unders Personalbibliographie durch die Augen eines Bibliographen gesehen **Krõõt Liivak 30**
 Marie Under in der Zeit und im Raum **Mare Lott 31**

ÜBER SIE UND FÜR SIE

Die Baltendeutschen, das Buch und die estnische Nation **Uno Liivaku 32**
 Patrone der Bibliothekare **Robert Lee Hadden 33**

SPRACHPFLEGE

Maia Randma 34

NACHRICHTEN

34

Diplomarbeiten in Kulturcollege Viljandi im Jahre 1994 **Mati Muru 35**
 Diplomarbeiten in der Pädagogischen Universität Tallinn im Jahre 1994 **Juli-Ann Siimpoe 36**

PE3IOME

37

ZUSAMMENFASSUNGEN

38

SUMMARY

39

Director of Tallinn Pedagogical University Library Kersti Kikkas writes about the 75th anniversary of Tallinn Pedagogical University and its library. In 1919 Tallinn Teachers Training College was founded and its library opened. Since 1992 the library has borne its present name. There are about 500,000 printed items of textbooks and scientific literature. Every year 10,000–15,000 new items of books and journals are added. Besides the main library there are two faculty libraries (culture and physical culture). There are 6,000 readers and automated library system is being applied. The archives collection catalogue of pedagogical literature is accessible by computers. Computerized catalogues of recent literature are being compiled. In 1996 reader service will be automatized. The library is becoming the centre of educational literature and information in Estonia.

Meelis Ideon writes about 75 years old Tallinn Technical University Library. It is one of the greatest scientific libraries in Estonia. We can distinguish three periods in its history: I. In the Republic of Estonia (1919–1940) mainly technical literature in the German and English languages was completed, II. Under the Soviet occupation (1940–1989) the collection rapidly increased in number of books in the Russian language, but the collection was one-sided and information technology was obsolescent. Much attention was paid to book propaganda for disseminating Socialist ideology. Despite this the librarians were able to deal with research studies on bibliography. III. From 1989 to 1994 so-called "special collections" (restricted access collections) were opened in the re-established Republic of Estonia.

Since January 1, 1992 the collections of journals, books and trade catalogues and corresponding departments with 30 librarians of Estonian Technical Library were joined with Tallinn Technical University Library. On September 1, 1992 the Government of the Republic of Estonia awarded Tallinn Technical University Library a status of public technical central library. According to the division of activities between Estonian scientific libraries only Tallinn Technical University Library completes scientific literature in the fields of technical sciences and economics suitable to the university profile.

In the future the completion of the library should reach its optimum level. The information system should unite the main library with faculty and institute libraries. The library will function, according to the automatization principles of Estonian libraries, as a centre for computer cataloguing, information and international lending in accordance with its profile.

In his article "Baltic Germans, a Book and the Estonian Nationality" Uno Liivaku stresses that thanks to Baltic Germans, who had accepted Lutheranism, the peasant class survived. After the abolishing of serfdom (in 1816) this class formed the Estonian nationality, whose ability to read was already very high in the 16th century, compared to the other European countries (except Scandinavian countries). Thanks to the support of Baltic Germans the Estonian peasants were freed from serfdom before the Russian ones (in 1861). Though the maintenance of the peasant class proved to be erroneous, it helped to start national awakening movement that the Germans were not able to stop any more. But Russification had more serious consequences upon Estonians.

First Column: From a Diplomaed Librarian to a Bachelor of Information Science

Aira Lepik 4

SCIENTIFIC LIBRARY

Tallinn Pedagogical University
Library 75 Years Old

Kersti Kikkas 6

75 Years of Tallinn

Meelis Ideon 8

Technical University Library

International Congress "The Integration of European Technical Libraries"

Konrad Kikas 10

National Library of Estonia – the Deposit

Sylvi Peets 11

Library of European Union

Archives Collection in the National Library of Estonia – the Introduction of Books

Helle R Emmelt 12

LIBRARIAN

The Image of a Librarian

Kaya Jrgens 12

Stress in Library Workplace (Report)

14

Joint Seminar of Estonian Librarians' Association

and Suomen Kirjastoseura "The Regulations of a Library with the Public" in Tartu.

Ene Riet 15

REVIEWS

Maire Liivamets 16

* * *

Estonian Special and Scientific Libraries in 1993.

17

Estonian Public, Special and Scientific Libraries in 1993

18

LIBRARY EDUCATION

English-Estonian Joint Seminar

"Special Education and Continuing Education" in Tartu University Library

Ene Riet 22

A New Library School Thought (Report)

23

Co-operation Offer from Leipzig University of Engineering, Economics and Culture

Aira Lepik 24

Readers' Column

Professional Examination – What is this?

Katrin Kaugver 25

On Professional Examination

Krista Talvi 26

Why the Bibliographies of Articles

and Books Have not Been Published?

Mare Kivitar 27

HABENT SUA FATA LIBELLI

About the Books Written in Estonia

but Have not Been Published

Oskar Kruus 28

CRITICAL REVIEW

Bibliographer's Insight into

Marie Under's Authors List

Krõõt Liivak 30

Marie Under in Space and Time

Mare Lott 31

ABOUT YOU AND FOR YOU

Baltic Germans, a Book

and the Estonian Nationality

Uno Liivaku 32

Librarians' Patron Saints

LANGUAGE USAGE

Maia Randma 34

NEWS

34

Diploma Papers of Librarianship Department Graduates

of Viljandi College of Culture in 1994

Mati Muru 35

Diploma Papers of Information Science

Department Graduates of Tallinn Pedagogical

University in 1944

Juli Ann Siimpoe 36

PE3IOME

37

SUMMARY

38

ZUSAMMENFASSUNGEN

39

